

Virpi Taipale

Askelista kuviksi ja sanoiksi

Juoksemisen ja luomisprosessin pohdintaa taiteellista ja
performatiivista tutkimusta soveltaen

Taiteen maisterin opinnäytetyö
Ohjaaja Helena Oikarinen-Jabai
Taiteellisen osion ohjaaja Thomas Nyqvist
Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Taiteen laitos
Kuvataidekasvatuksen koulutusohjelma, muuntokoulutus

Tekijä Virpi Taipale	
Työn nimi <i>Askelista kuviksi ja sanoiksi – Juoksemisen ja luomisprosessin pohdintaa taiteellista ja performatiivista tutkimusta soveltaen</i>	
Laitos Taiteen laitos	
Koulutusohjelma Kuvataidekasvatus, muuntokoulutus	Kieli suomi
Vuosi 2014	Sivumäärä 82

Tiivistelmä

Opinnäytetyöni koostuu kahdesta osiosta: taiteellisesta ja kirjallisesta. Taiteelliseen osioon kuuluu näyttely *Running*, joka oli nähtävillä Galleria Atskissa Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulussa 29.9.–10.10.2014. Näyttelyssä oli esillä akryyli- ja öljymaalauksia, jotka ovat valmistuneet vuosina 2012–2014. Näyttely toimi myös itsenäisenä kokonaisuutena.

Opinnäytetyöni kirjallisessa osiossa tarkastelen juoksemista ja sen muuttumista taiteelliseksi työskentelyksi sekä niitä kysymyksiä, joita koko tämä luomisprosessi on minussa herättänyt. Sovellan opinnäytetyössäni taiteellista ja performatiivista tutkimista ja kirjoittamista.

Opinnäytetyössäni on vahva naisnäkökulma. Pohdintani sivuavat naisena olemista, sukupuolta, toiseutta, eksistenssiä, kilpailemista, urheilua ja sankaruutta. Mietin myös, millaisia uusia näkökulmia moniaistisuus, kehollisuus ja identiteettiä työskentely voisivat tuoda taidekasvatukseen.

Työni teoreettisen taustan muodostavat taiteellisen ja performatiivisen tutkimuksen lisäksi feministiset teoriat, sovellan muun muassa Hélène Cixous'n ajatuksia naiskirjoittamisesta. Keskustelen myös joidenkin filosofien tekstien kanssa, kuten Juha Varton ja Maurice Merleau-Pontyn. Tukeudun myös Helena Oikarinen-Jabain näkemyksiin performatiiviseen tutkimukseen ja toiseuteen liittyen.

Yksi opinnäytetyöni keskeinen metodi on kirjoittaminen. Akateemisen, tieteellisen kirjoittamisen lisäksi kirjallisessa osiossa on luovia, kokeellisia tekstejä, jotka ovat myös aineistoa. Luovia tekstejä olen kirjoittanut syksystä 2013 alkaen, ja niissä kirjoitan usein sinälle, maalausteni hahmolle.

Monien maalausteni lähtökohtana ovat olleet valokuvat etiopialaisesta maratoonarista Tiki Gelanasta. Maalausprosessin aikana teos muokkautuu kuitenkin omanlaisekseen. Kaikista näyttelyssäni mukana olleista teoksista on kuvat kirjallisessa osiossa.

Työni prologi on osittain fiktiivinen kuvaus maratonin juoksemisesta. Epilogi on kirjoitettu jälkijuoksun hengessä ja sisältää tutkimukseni päätelmät.

Opinnäytetyöni on sekä poikkitieteellinen että poikkitaiteellinen.

Avainsanat performatiivinen tutkimus, taiteellinen tutkimus, kirjoittaminen metodina, kehollisuus, juokseminen, urheilu, kilpaileminen, moniaistisuus, identiteetti, sukupuoli, keho, mieli, taidekasvatus, taide, kulttuuri, maalaaminen, maraton, fiktiivisyys, toiseus

SISÄLTÖ

ALKUSANAT	2
PROLOGI	4
1. JOHDANTO	11
1.1. Tutkimusaineisto, esioletukseni ja kysymykseni	11
1.2. Tutkimusmenetelmät ja keskeiset käsitteet	13
1.2.1. Menetelmät	13
1.2.2. Keho ja mieli	14
1.2.3. Sukupuoli ja identiteetti	16
2. TEOREETTINEN TAUSTA	19
2.1. Taiteellinen ja performatiivinen tutkiminen	19
2.2. Feministiset teoriat	21
2.3. Aikaisemmat tutkimukset	22
3. NAISENA OLEMISESTA	24
3.1. Kauneudesta	24
3.2. Tummuus ja toiseus	27
3.3. Katseen kohteena	31
3.4. "Virginia kirjoittaa"	39
3.5. Kohti olemassaoloa ja omaa tilaa	42
4. KILPAILU, URHEILU, SANKARUUS	47
4.1. Jänis	47
4.2. Kilpailemisesta	48
4.3. Pimeä puoli	51
4.4. Sankaruudesta	54
5. AJATUKSIA TAIDEKASVATUKSEN MAHDOLLISUUKSISTA	58
5.1. Koulu ja identiteettityöskentely	58
5.2. Moniaistisuus ja kehoallisuus	62
EPILOGI	67
LÄHTEET	74
KUVALUETTELO	80
LIITTEET	81

ALKUSANAT

Kirjoitan alkusanoja syyskuussa 2014 Espoon Rantamaratonin jälkeisenä päivänä – ensimmäisen maratonin, jonka jouduin keskeyttämään. Olo on samaan aikaan tyhjä ja helpottunut. Ymmärrän nyt, miten suuri ja tärkeä osa elämäni juokseminen on ollut.

Opinnäytetyöni yksi keskeinen aihe onkin juokseminen. Prologissa kuvaan osittain fiktiivisesti yhtä maratonkokemustani, kerron omista lähtökohdistani ja siitä, miten juokseminen aiheena siirtyi maalaamiseen ja miten aloin kirjoittaa juoksemiseen liittyviä luovia tekstejä. Fiktiiviset, kokeelliset tekstit ovat osa opinnäytettäni, jossa käytän erilaisia kirjoittamisen tyyliä akateemisen tieteellisen kirjoittamisen rinnalla. Johdannossa esittelen tutkimusaineiston, varsinaiset tutkimuskysymykset ja -menetelmät sekä keskeiset käsitteet. Teoreettista taustaa -luvussa kirjoitan taiteellisesta ja performatiivisesta tutkimuksesta, joita sovellan työssäni, sekä feministisistä teorioista. Käyn myös läpi aikaisempia tutkimuksia.

Varsinainen tutkimusosa alkaa Naisena olemisesta -luvulla, jonka aloitan pohdinnalla kauneudesta. Lisäksi käsittelen toiseutta, katseen kohteena olemista, luomisprosessia sekä olemassaoloa. Luvussa neljä pohdin kilpailemista, urheilua ja sankaruutta. Luvussa viisi mietin, mitä annettavaa omalla opinnäytetyölläni ja sen herättämällä ajatuksilla on taidekasvatukselle. Pohdin muun muassa identiteettityöskentelyä ja sen tarpeellisuutta monikulttuurisessa koulumaailmassa sekä kehollisuuden ja moniaistisuuden soveltamismahdollisuuksia pedagogisessa työssä. Epilogin olen kirjoittanut jälkijuoksun hengessä. Siinä pohdin koko opinnäytetyöni tuloksia ja palaan juoksemisen kokemuksiini. Opinnäytetyötäni rytmittävät kokeelliset tekstini sekä valokuvat maalauksistani.

On myös aika kiittää. Lämmin kiitos Helena Oikarinen-Jabaille, ohjaajalleni, joka viitoitti minulle uudenlaisen tutkimisen polun, tuki ja rohkaisi. Kiitän suuresti myös taiteellisen työni ohjaajaa Thomas Nyqvistiä tarkkasilmäisyydestä ja oivallisista ohjeista. Antti, kiitokset kuljetuksista, kantamisista ja kärsivällisyydestä. Sardelle kiitos lukemisesta ja tukemisesta, kielellisistä oikaisuista. Kiitos äidille ja isälle läsnäolosta ja taloudellisesta tuesta. Kiitän teitä, jotka olette kulkeneet hetken matkaa kanssani tämän prosessin aikana. Omistan opinnäytetyöni sisarentyttärelleni Inkalle – sinä olet kaikki.

Runner

PROLOGI

Tarkistan vielä, olenko sitonut kengännauhat huolellisesti tuplasolmuun. Varmistan ties monettako kertaa, että sortseihin kiinnitetyt geelipussit eivät hankaa ihoani. Että hakaneulat ovat kunnolla kiinni. Numerolappu paidan rinnuksessa on jäänyt hieman vinoon, mutten enää oikaise sitä. Sen suoruus ei ratkaise tätä matkaa. Katson kelloa. Reilu parikymmentä minuuttia starttiin. Bajamajoihin on jonoa, mutta luulen ehtiväni.

Minuutit ennen lähtöä ovat pitkiä, koko viikko ennen maratonia on pitkä. Juoksut on juostu, viimeisellä viikolla ei enää harjoitella, vaan pidetään fiilistä yllä, viimeistellään kuukausien treeni kevyellä valmistavalla harjoittelulla. Viimeisellä viikolla ei kiritä verenmaku suussa radoilla, ei lähdetä kahden ja puolen tunnin lenkille, ei punnerreta, ei nosteta painoja eikä väännetä vatsalihaksia. Viimeinen viikko kiristää hermojani: stressiä ja jännitystä ei voi purkaa juoksemalla. Pari päivää ennen kisaa alkaa hiilaritankkaus. Juon hiilihydraattinestettä, tunnen sen tahmeuden hampaissani ja minua ällöttää. Mutta tiedän, mitä tarkoittaa, kun energiat loppuvat lenkillä. Siihen tyssää vauhti, siihen tyssää kaikki. Hiilarit on nieltävä.

Odotan. Enää muutama minuutti lähtöön. Minun kanssani odottaa muutama muukin. Kliseehän se on: jännitys on lähes käsinkosketeltavaa. Oma jännitykseni purkautuu vähitellen vasta juoksun aikana. Vielä kerran kengännauhat. Ajanottoa varten nippusiteellä nauhoihin kiristetty zippi on sekin paikoillaan. Kymmenen, yhdeksän, kahdeksan... kolme, kaksi, yksi ja PAM. Siinä se on. Lupa liikkua. Alku on ruuhkaista, kuten aina. Kestää muutaman minuutin ennen kuin ylitän virallisen lähtöportin. Jalat, kädet, keskivartalo alkavat

hakea rytmiä. Maratonvauhtia. Tässä se on, tätä on treenattu, hoen mielessäni. Ensimmäiset kilometrit juoksen kuin pieni lapsi, kohti elämää, kohti seikkailua. Kuukausien treenaaminen on kuin odotusaika, jota seuraa suuri hetki: syntymä. Tässä minä olen, tässä minä juoksen.

Olen juossut aktiivisesti noin neljä vuotta. Sitä ennen kävin satunnaisesti hölkkäämässä, mutta juoksemisella ei ollut konkreettisia tavoitteita. Se oli liikkumista, hyvää sellaisenaan. Vuonna 2010 koin jonkinlaisen elämäntapaheräämisen. Kesä oli ollut hauska, mutta kostea. Elokuussa olin kyllästynyt. Askel kohti juoksevaa elämää oli ilmoittautuminen maratonkouluun. Lopetin tupakoimisen, opettelini sanomaan oluelle ei. Se syksy oli lähtölaukaus. Elämäni ensimmäisen maratonin, 42 kilometriä ja 195 metriä, juoksin seuraavan vuoden toukokuussa Tuusulassa, missä opiskelini kuva-artesaaniksi. Paikan valinta oli myös symbolinen. Olin jättämässä koulun, valmistumassa.

Katson kelloa. Ensimmäinen kymppi on sujunut suunnitelmien mukaan. Olen pysynyt tavoitevauhdissa. Nielaisen geelipussista energiaa. Juoma-asemalla hiljennän, yritän saada vettä sisääni muutaman desin. Jos pysähdyn, se onnistuu, jos juoksen, osa vedestä valuu pitkin kasvojeni. Jatkan matkaa, pyrin löytämään tutun rytmin. Pyyhin tahmaisia, geelin suttaamia sormiani sortseihin. Katselen ympärilleni, yleisöä ja maisemaa. Hyvällä fiiliksellä. Tätä varten on treenattu.

Vähitellen juoksemisesta tuli minulle elämäntapa. Kirjassaan *Zen ja juoksemisen taito* Larry Shapiro kirjoittaa osuvasti: "juoksijat eivät niinkään juokse siitä saamansa nautinnon vuoksi kuin jonkin sen täyttämän tarpeen vuoksi"¹. Hän vertaa juoksemisen tarvetta unen tarpeeseen. Juoksemisen puute on

¹ Shapiro 2010, 57.

yhä todellista ja vahingollista kuin unen puute.² Muutaman vuoden aktiivijuoksemisen jälkeen aloin maalata juoksijoita, ensin vanhan mummolani vintillä Keski-Suomessa, sitten Arabiassa Thomas Nyqvistin kurssilla Piirustuksen ja maalauksen työpaja. Tein juoksemisesta myös seminaaritutkielmani Aalto-yliopiston taiteen laitokselle. Tutkielmassani nojauduin fenomenologis-hermeneuttiseen tutkimustraditioon ja pohdin juoksemisen vaikutusta ihmiskäsitykseeni ja pedagogiseen ajatteluuni. Seminaaritutkielmassani en sukeltanut sen syvemmin maalausteni sisältöihin, tunnelmiin tai taiteelliseen työskentelyprosessiin. Päätin jatkaa juoksemisen teemaa myös opinnäytetyössäni.

Kahdenkymmenen kilometrin jälkeen tunnen oikeassa etureidessä ensimmäiset merkit rasituksesta. Vauhti on edelleen hyvä, neste ja geelit pysyvät sisällä, pystyn jopa hieman lisäämään vauhtia. Matkaa on silti vielä puolet jäljellä. Aurinko porottaa, olen kastellut itseni melkein läpimäräksi juomapisteellä. Helteellä juokseminen haastaa. Nappaan kannustajatiimiltäni ylimääräisen vesipullon ja kaadan sen päähäni. Ripsiväri ehkä leviää, hiukset ovat lintassa, mutta niillä ei ole merkitystä. Matka jatkuu. Seuraavaan ylämäkeen, sen jälkeen oikealle kaartuvaan mutkaan ja rantaa pitkin eteenpäin. Tätä on treenattu. Tätä varten on treenattu.

Romaanit, runot, monenlaiset tekstit ja kirjoittaminen ovat kulkeneet kanssani monet vuodet. Olen opiskellut kotimaista kirjallisuutta ja taidekasvatusta Jyväskylän yliopistossa. Aikaisemmalta ammatiltani olen toimittaja. Olen naputellut tuhansia, tuhansia, tuhansia merkkejä. Lukemattonia uutisia, reportaaseja, kolumneja. Ja nyt taas, muistin, löysin ja ihastuin kirjoittamiseen. Kokeilevaan, rentoon, paineettomaan.

2 Shapiro 2010, 57.

Sellaiseen, jossa sanat syntyvät. Toisinaan kokoan paperille juoksemisen aikana löytyneet lauseet. Ruumiin rytmissä syntyneet säkeet. Avolehtiöni on täynnä ajatuksia, jotka kytkeytyivät juoksemiseen, olemassaoloon, oman elämäni pohtimiseen, maalaamiseen ja työskentelemiseen.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen luopunut osittain perinteisestä akateemisesta kirjoittamisesta, rationaalisesta päättelystä ja selkeiden tulostan hakemisesta. Hylkään osittain loogisuuden ja vain yhden tieteen alalla pysymisen. Kirjoittamisesta tulee metodini. Lainaan ajatuksia, sovellan ja sekoitan. Juoksen sinne, tänne, tuonne. Poikki kentän, pihan, radan, maalin. Juoksen, kirjoitan, maalaan. Prosessoin. Toimin. Tällä "maratonilla" ei ole suuria aika- eikä tulostavoitteita. Enkä yritäkään olla objektiivinen.

Kirjoitan tätä kaikkea valkoisena, 39-vuotiaana, länsimaalaisena, suomalaisena naisena. Asun Suomessa, jossa naisen asemaa kiitellään ja tasa-arvoa ylistetään, mutta silti naiset ansaitsevat vähemmän kuin miehet. Naiset saattavat jämähtää perinteisiin sukupuolen määrittelemiін rooleihin, käyttäytymiseen tai toimintaan. Hiljenemään, kun seurueen miehet puhuvat, jäämään kotiäidiksi, koska mies tienaa enemmän. Kirjoituksissani pohdinkin monia naisena olemisen kysymyksiä ja kysymyksiä olemassaolosta.

Maalauksissani esiintyy usein tumma nainen, jonka lähtökohtana on valokuvat etiopialaisesta maratoonarista Tiki Gelenasta. Gelanan rento juoksu ja kaunis olemus herättivät kiinnostukseni, kun katsoin Lontoon olympialaisten maratonia kesällä 2012. Gelana voitti tuolloin naisten maratonin ajalla 2.23.07. Kokeellisissa teksteissäni kirjoitan maalausteni tummalle naiselle, sinälle. Ensin hahmo on minulle vieras,

jotakin toista. Hän on tumma, minä olen vaalea, hän on huippu-urheilija, minä en. Mutta vähitellen suhteemme muuttuu.

Prosessin aikana olen kysynyt itseltäni monta kertaa, kuka tuo hahmo on? Onko hän sittenkään nainen tai pelkästään tummaihoinen? Millaista valtaa minä käytän häneen omasta positiostani käsin? Määrittelenkö hänet liian rajoittavasti, maalaanko liian pienelle levyille? Typistänkö hänen olemustaan, leikkelenkö raajoja, jotka eivät mahdu kuvaan? Voinko minä oikeastaan mitenkään määritellä häntä? Maalaanko omakuvaani? Ja joka tapauksessa maalaan hahmoani oman kulttuurisen linssini läpi. Koko opinnäytetyöprosessi onkin herättänyt minussa myös kysymyksiä kulttuuristen rajojen paikantamisesta ja avaamisesta sekä pakottanut minut menemään epämukavuusalueelle, kohtaamaan omat rajoitukseni ja rajani.

Jossain vaiheessa on aina vaikeaa, juoksemisessa tapahtuu käänne. Ensimmäisellä maratonillani se oli noin 34 kilometrin kohdalla, kun reidet "hajosivat" molekyyleiksi. Tänään kohtalokas käänne tulee aikaisemmin. Noin 26 kilometrin jälkeen. Ihan liian aikaisin. Juokseminen oli ollut hetkeä aikaisemmin lähes hurmosta. Ja sitten vauhti loppui. Jalat eivät suostu nousemaan kunnolla, reidet painavat. Olen ymmälläni, mitä tämä on? Tekee mieli suolakurkkuja, mutta ohitan ne. Virhe. Myöhemmin, tiukan jälkijuoksun tuloksena uskon, että kehostani loppui suola hikoilemisen myötä ja lihakset kramppasivat.

Käänteen jälkeen alkoi painajainen. Matkaa on jäljellä 16 kilometriä, juoksemiseni muistuttaa raahautumista eteenpäin, jotenkin jopa hävettää. Eihän tällä ole mitään tekemistä juoksun kanssa. Monta kertaa mielessäni käy, että keskeytän. Että heittäydyn nurmikolle itkemään pettymystäni. Mutta joku kummallinen toivo on sisälläni. Kramppeja tulee, kramppeja

menee, on vastattava haasteeseen, jospa tämä helpottaa. Elämään, kasvamiseen ja vanhuuteen, kaikkeen siihen kuuluu hankaluudet. Tsemppaan, psyykkaan ja tsemppaan. Raahaudun. Tätähän minä vaadin opettajansijaisuuksia tehdessäni oppilailta, että he eivät anna heti periksi, että he taistelevat, vaikka perspektiivipiirros on perseellään.

Lapsen askel on muuttunut vanhan ihmisen hitaaksi menoksi. Ilon ovat syrjäyttäneet katkeruus ja pettymys. Miten tässä saattoi käydä näin, olin harjoitellut, olin paremmassa kunnossa kuin ikinä. Se suola saatana. Kävelen osan viimeistä märkeä ylös, matkaa on vain muutama sata metriä, mutta minä kävelen, itkua tuhraan ja kävelen. Sitten vielä sisuuntuminen, mäki ylös juosten. Oikealle stadionille. Viimeiset askeleet tartanilla, loppukirikin mukamas. Helpotus. Suuri helpotus. Joku toimitsijoista onnittelee. Joku taitaa antaa mitalin. Minä melkein itken. Ja jossain sisälläni kuitenkin pieni hymynkare siitä taistelusta. Että en kuitenkaan antanut periksi. Jalat ovat tönköt, juon kai jotain, alan etsiä reittiä parkkipaikalle. Tiedän, että jälkijuoksusta tulee armoton. Tiedän, kun halaan tämän matkan jälkeen läheisiä, alkaa itkettää. Ja tiedän, että silti, jokin hyvä kuitenkin kantaa.

Juokseminen on kuin elämä. Yksi maraton on kuin matka syntymästä kuolemaan. Ensimmäisten kilometrien riemu ja elämisen nälkä. Voiman tunne ja vapaus. Kahdenkymmenen kilometrin jälkeen ollaan puolivälissä, ensimmäiset tuntemukset tulevista vaivoista ilmaantuvat: kireä etureisi, aristava polvi. Kolmenkymmenen kilometrin jälkeen vauhti hidastuu, askeleet painavat ja alun optimistisuus ja riemu vaihtuvat tuskaksi. Vasta maaliviivan ylittäminen tuo helpotuksen. Mutta matkan varrella on koettu niin ilo kuin tuskakin, riemu ja alakulo, rakkaus ja viha. Kuin elämä itse.

42 195 m

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimusaineisto, esioletukseni ja kysymykseni

Yhdistän tutkimisessani kolme intohimoani: juoksemisen, maalaamisen ja kirjoittamisen³. Opinnäytetyöni aineiston muodostavat Piirustuksen ja maalauksen työpajassa 2012–2013 syntyneet akryylimaalaukset sekä akryyli- ja öljymaalaukset, joiden tekemisen aloitin tammikuussa 2014 työhuoneessani Taiteen talossa Espoon Otaniemessä. Maalausten lisäksi aineistoa ovat luovat tekstit, joita olen kirjoittanut juoksemisen ja maalausteni innoittamana syksystä 2013 alkaen. Nämä tekstit olen kursivoinut ja sisentänyt kirjallisessa osiossa, eikä niissä mainita lähdettä erikseen. Opinnäytetyössäni on siis kaksi osiota: taiteellinen ja kirjallinen. Taiteellisen osion muodostaa *Running*-näyttely, joka oli Galleria Atskissa 29.9.–10.10.2014. Näyttely toimii myös itsenäisenä kokonaisuutena. Kirjallisessa osiossa on kuvat kaikista maalauksistani, jotka olivat esillä näyttelyssä.

Monissa maalauksissani olen käyttänyt lähtökohtana valokuvia etiopialaisesta maratoonarista Tiki Gelanasta. Valokuvat ovat kuitenkin vain alkusysäys, sillä maalatessa syntyy aina jotakin uutta. Tavoitteenani ei ole ollut maalata realistisia muotokuvia Gelanasta. Olen pikemminkin pyrkinyt ilmentämään niitä tunteita ja aistimuksia, joita olen kokenut juostessani. Luovissa teksteissäni kirjoitan usein tälle maalausteni hahmolle, odottamatta kuitenkaan saavani vastausta. Esioletukseni on, että maalausteni nainen on minulle rakas muusa, johon olen ihastunut. Hän on ihminen, joka on tehnyt minuun vaikutuksen pelkällä olemuksellaan, liikkeellään. Usein olen kuullut sanottavan, että taiteilijat maalaavat omakuvaansa. En sulje tätäkään mahdollisuutta pois, ovathan työt maalaamiani, käteni ja kehoni jälkeä.

Katve-Kaisa Kontturin mukaan taide käsitetään nykyään pikemminkin "tekstiksi", prosessiksi, joka avautuu moniin suuntiin ja on luettavissa monesta suunnasta⁴. Hänen mukaansa tällöin on kuitenkin vaarana, että "tekstiä" voi lukea miten tahansa, mikä on yhtä "yksinkertaistava ajatus" kuin se, että taiteilija vastaisi täysin yksin teoksestaan. Tutkija–teksti-suhteen

3 Juha Varto kirjoittaa, ettei tutkimustyö muodosta mitään erillistä tai irrallista saareketta ihmisen maailmasuhteessa. Se, mitä valitsemme tutkittavaksi ja se, miten ymmärrämme tutkimuksen lopputulokset, liittyy aina omaan elämäämme (Varto 2005a, 18.) Opinnäytetyössäni juokseminen on keskeinen aihe, enkä olisi pystynyt kirjoittamaan juoksemisesta, jos minulla ei olisi siitä omakohtaisia kokemuksia.

4 Kontturi 2006, 15.

kuvaamiseksi onkin Kontturin mukaan ehdotettu dialogia eli keskustelua, joka viittaa vuorovaikutukseen.⁵ Omat maalaukseni ja tekstini ovat osa luovaa prosessia, jonka juokseminen on käynnistänyt. Niitä voi "lukea" monesta suunnasta. Pysin tarkastelemaan omia maalauksiani ja tekstejäni keskustelevasti, enkä suinkaan aio väittää, että minun näkemykseni olisivat ainoita oikeita. Pikemminkin "tekstit" herättävät minut ajattelemaan, keskustelemaan, kysymään ja pohtimaan. Jokainen teosten kokija tekee omat tulkintansa.

Opinnäytetyössäni tarkastelen juoksemista ja sen muuttumista taiteelliseksi työskentelyksi sekä niitä kysymyksiä, joita koko luomisprosessi on minussa herättänyt. Opinnäytetyössäni on vahva naisnäkökulma. Pohdintani sivuavat naisena olemista, sukupuolta, toiseutta, eksistenssiä, kilpailemista ja sankaruutta. Mietin myös, millaisia uusia näkökulmia moniaistisuus, kehollisuus ja identiteetti työskentely voisivat tuoda taidekasvatukseen. Monet ajatukseni sivuavat tavalla tai toisella myös kokemuksiani koulumaailmasta. Tutkimuksessani sovellan sekä taiteellisen että performatiivisen tutkimuksen lähestymistapoja ja menetelmiä. Yksi keskeinen metodi on kirjoittaminen. Juokseminen ja maalaaminen ovat myös olennaisia menetelmiä, tutkimisen tapoja. Opinnäytteessäni performatiivisuus tarkoittaa esimerkiksi toiminnan korostumista tutkimisessa. Juokseminen, maalaaminen ja kirjoittaminen ovat kaikki fyysistä toimintaa. Performatiiviseen kirjoittamiseen kuuluu myös tarinallisuus ja fiktiivisyys⁶. Fiktiivisiä aineksia käytän niin prologissa kuin tutkimusosan luovissa teksteissä sekä epilogissa.

Helena Oikarinen-Jabai on soveltanut Nira Yuval Davisin ehdottamaa keskeneräistä tiedon tuottamisen ja ymmärtämisen prosessia. Oikarinen-Jabain mukaan tällainen lähestymistapa "mahdollistaa performatiivisiin toimintatapoihin nojaavien teoreetikkojen peräänkuuluttamat uusia ajattelutapoja avaavat ja kriittiset näkökulmat"⁷. Omassa tutkimuksessani en etsi kaiken selittäviä vastauksia kysymyksiini, vaan pyrin Oikarinen-Jabain tavoin löytämään uusia ajattelutapoja ja kriittisiä näkökulmia. Performatiivinen teksti ohjaakin huomion uudestaan tutkimusprosessiin pikemminkin kuin totuuden tai vastausten etsimiseen⁸. Käytän tiedon tuottamisessa apunani myös omia muistojani, mielikuvitustani ja unelmiani. Della Pollockin

⁵ Kontturi 2006, 15.

⁶ En tukeudu sen syvällisemmin narratiiviseen tutkimukseen tai narratologiaan ja sen käsitteisiin opinnäytetyössäni.

⁷ Oikarinen-Jabai 2010, 63.

⁸ Finley 2005, 689.

mukaan performatiivinen kirjoittaminen herättää maailmat, jotka ovat muuten vaikeasti määriteltäviä ja paikallistumattomia: muistin, mielihyvän, sensaation, mielikuvituksen, tahtotilan ja sisäisen näyn maailmat⁹. Tarkastelen performatiivista tutkimista syvällisemmin luvussa 2.1.

1.2. Tutkimusmenetelmät ja keskeiset käsitteet

1.2.1. Menetelmät

Esittelen tässä luvussa lyhyesti menetelmät. Määrittelen myös käsitteet keho ja mieli sekä sukupuoli ja identiteetti. Muut käsitteet määrittelen siinä yhteydessä, kun ne tekstissäni tulevat esille. Kirjoittamisesta tutkimisen metodina on kirjoittanut muun muassa Laurel Richardson. Hän kritisoi perinteistä laadullisen tutkimuksen kirjoittamisentapaa, jossa tutkijan näkemykset ovat hyvin järjestettyjä ja jäsenneiltyjä¹⁰. Richardsonin mukaan 1900-luku on osoittanut, että yhteiskunnallisen tieteellisen kirjoittamisen ja kirjallisen kirjoittamisen suhteet monimutkaistuivat. Oletetut eheät rajat faktan ja fiktion sekä oikean ja väärän välillä hämärtyivät.¹¹ Richardsonin mukaan työskentelemme postmodernissa ilmapiirissä, jossa monet lähestymistavat tietämiseen ja kertomiseen ovat olemassa rinnakkain¹². Richardson itse puhuu tarinoiden kirjoittamisesta. Hänen mukaansa kertomukset herättävät kysymykset itsestä ja subjektista, muistuttavat meitä, että työemme pohjautuu johonkin ja että se on kontekstuaalista ja juurakkoista. Kertomukset tekevät tutkimus- ja kirjoittamisprosessista helposti ymmärrettävää ja selkeää.¹³

Kirjallisuudentutkija, kirjailija ja feministisen ajattelun kehittäjänä pidetty Hélène Cixous on luonut käsitteen naiskirjoittaminen, joka hahmottelee uudenlaisia kirjoittamisen muotoja.

⁹ Pollock 1998, 80.

¹⁰ Richardson 2005, 960.

¹¹ Hannu L.T. Heikkisen mukaan postmoderni tiedonkäsitys kyseenalaistaa modernistisen tieteen objektiivisen puhutavan sekä sen edustaman käsityksen arvovapaasta, neutraalista tiedosta. Objektiivisuuden tilalle postmoderni ajattelutapa tuo tietämisen kontekstuaalisuuden: Tietämisen sidokset aikaan, paikkaan ja kenttään. (Heikkinen 2007, 146.) Myös Juha Varto on kritisoinut tieteellistä asetelmaa, jossa tutkija ikään kuin tutkittavan ulkopuolelta, objektiivisesti tekee havaintojaan ja kokeitaan ja käsittää vailla ennakkooletuksia suoraan, mitä tutkittavassa tapahtuu. Tämä "objektiivisuuden" mallina esitetty asetelma on Varton mukaan pettävä, eikä edes luonnontieteellisissä tutkimuksissa tätä asetelmaa voida käyttää kohdallisten tulosten saavuttamiseksi. Kuten Varto toteaa: "Mitään mahdollisuutta toimia ulkoisena tarkkailijana ei tarjoudu ihmisistä tutkivalle". (Varto 2005a, 34.)

¹² Richardson 2005, 961.

¹³ Richardson 2005, 965.

Cixous'n *Medusan nauru ja muita ironisia kirjoituksia* -teoksen suomentajat huomauttavat, että naiskirjoittaminen ei tarkoita kuitenkaan naisten kirjoittamista, vaan sitä voivat edustaa myös miesten kirjoitukset. Naiskirjoittamisessa nainen tulee siis ymmärtää symbolisesti.¹⁴ Teoksessaan Cixous kehoittaa kirjoittamiseen: "Naisten on kirjoitettava itsensä; heidän on kirjoitettava naisesta ja tuotava naiset kirjoitukseen, josta heidät on karkotettu yhtä väkivaltaisesti kuin omasta ruumiistaan... Naisen on synnyttävä itsensä tekstiin – yhtä lailla kuin maailmaan ja historiaan – omalla liikkeellään."¹⁵

Opinnäytetyössäni sovellan niin Cixous'n kuin Richardsoninkin ajatuksia ja näkemyksiä. Käytän myös muun muassa Pollockin, Finleyn, Oikarinen-Jabain sekä Brad Hasemanin ja Norman K. Denzinin ajatuksia performatiiviseen tutkimukseen ja kirjoittamiseen liittyen. Feministisistä ajattelijoista tulen tukeutumaan Cixous'n ja Kontturin lisäksi Simone de Beauvoiriin ja Virginia Woolfiin. Nojaudun myös Beauvoirin, Cixous'n ja Oikarinen-Jabain ajatuksiin toiseudesta. Lisäksi tulen keskustelemaan joidenkin filosofisten tekstien kanssa, kuten Varton ja Maurice Merleau-Pontyn. Urheilua ja kilpailua käsitellessäni nojaudun Timo Klemolan ja Seppo Knuuttilan ajatuksiin. Monikulttuurisuutta ja identiteettityöskentelyä käsitellessäni käytän muun muassa Sirpa Lappalaisen ja Mikko Lehtosen näkemyksiä. Taidekasvatuksen mahdollisuuksia pohtiessani tukeudun Marjo Räsäsen, Kirsi Heimosen ja bell hooksin ajatuksiin. Opinnäytetyöni on paitsi poikkitaiteellinen myös poikkitieteellinen.

1.2.2. Keho ja mieli¹⁶

Ranskalainen filosofi Maurice Merleau-Ponty vastustaa tiukkaa mieli–keho-kahtiajakoa. Merleau-Ponty palaa ruumiillisuuteen, havaitsevaan ja aistivaan ruumiiseen. Hänen mukaansa havaitseva mieli on ruumiillinen mieli. Merleau-Ponty vastustaakin sellaisia oppeja, jotka tarkastelevat havaintoa yksinkertaisena ulkoisten olioiden vaikutuksena ruumiiseen ja jotka korostavat tietoisuuden toiminnan itsenäisyyttä. Nämä filosofiat unohtavat hänen mukaansa sen, että mieli sijoittuu ruumiiseen ja että ihmisen suhde omaan ruumiiseensa ja havaittuihin asioihin on monitulkintainen.¹⁷ Merleau-Pontyn ajattelu nähdään usein juuri kartesiolaisen

¹⁴ Rundgren & Sevón 2013, 35.

¹⁵ Cixous 2013, 35.

¹⁶ Keho ja mieli -alaluku pohjautuu seminaarityöhöni *Kasvun kilometrit -juokseminen, ihmiskäsitys ja pedagoginen ajattelu*, jonka tein taiteiden ja suunnittelun korkeakouluun keväällä 2013.

¹⁷ Merleau-Ponty 2012, 60.

ruumiskäsityksen kritiikkinä. Tällainen käsitys erottaa mielen ruumiista, ja sen edustajana pidetään 1600-luvulla elänyttä René Descartesia. Sara Heinämaa muistuttaa kuitenkin, että Merleau-Pontyn kirjoituksissa tuodaan esille Descartesin esittäneen myös toisenlaisen kuvauksen ihmisruumiista. Tässä kuvauksessa mieli ja ruumis eivät ole erillään toisistaan vaan kietoutuneet yhteen, ja nimenomaan tunteet ovat mielen ja ruumiin liitokseen perustuvia ajatuksia.¹⁸

Jaana Parviainen erottaa toisistaan ruumiillisuuden ja kehollisuuden niin, että ruumis tarkoittaa somaattista, fysiologista "järjestelmää", johon kuuluvat ruumiin toiminnot, kuten hengittäminen ja sydämen lyönnit. Keho on taas psykosomaattinen "järjestelmä", joka on tunteva, refleктоiva ja toiminnallinen. Mieli puolestaan on jotain psyykkistä, mentaalista, henkistä ja mielessä tapahtuu kuvittelu, ajattelu, päättely.¹⁹ Nojaudun tutkimuksessani Parviaisen mielestäni erinomaisen selkeästi tiivistettyyn näkemykseen ruumiista, kehosta ja mielestä, jotka toimivat myös limittäin, eivät pelkästään yksin omassa kuplassaan. Kun käytän tutkielmassani sanaa mieli, tarkoittaa se juuri tätä Parviaisen määrittelemää mieltä, jolla on kiinteä ja määrittelemätönkin suhde kehoon ja ruumiiseen. Emme voi konkreettisesti osoittaa, missä mieli on tai tapahtuu.

Keho "kertoo" valtavan paljon. Jostain syystä kehollisuutta/ruumiillisuutta pidetään helposti pelkkänä pintana ja fyysisyytenä, joka ei liity mitenkään ihmisen henkiseen tai älylliseen toimintaan. Järki vaikuttaa edelleen olevan kehollisuutta ylemmällä tasolla ja jotenkin arvostetumpaa. Haluan ajatella, että aistiva, tunteva kehomme on niin tiiviissä yhteydessä mieleemme, ettei niiden erottaminen ole edes mielekästä. Varton mukaan sielu/ruumis tai mieli/keho -jako on tekopyhää, koska elämme kuitenkin yhtenä kokonaisuutena²⁰.

Artikkelissaan "Tanssin kosketus" Eeva Anttila toteaa, että liikkuminen ja tanssiminen selittävät osaltaan vaikeasti sanallistuvaa kokemusta siitä, kuinka tietoa syntyy ihmisen sisällä ja toiminnan kautta tapahtuu oivalluksia ja maailman jäsentymistä²¹. "Liikkeen ja kehon kautta ymmärrys itsestä suhteessa ympäröivään maailmaan jäsentyy, kokemus itsestä vahventuu ja erilaiset näkökulmat avautuvat"²².

¹⁸ Heinämaa 2000, 50–52.

¹⁹ Parviainen, luennot 21.11.2012.

²⁰ Varto, luennot 12.9.2012.

²¹ Anttila 2009, 87.

²² Anttila 2009, 87.

Lauri Rauhalan mukaan nykyaikaisissa ihmiskäsitysten analyyseissa päädytään holistisiin eli monopluralistisiin ihmiskäsityksiin, joissa ihminen nähdään kokonaisuutena, mutta samalla kuitenkin ihminen on ykseys erilaisuudessa²³. Hahmotan ihmisen juuri tällaisena kokonaisuutena, joka on ruumiillinen, kehollinen ja mielellinen. Ajattelen myös niin, että emme voi erottaa itsestämme kulttuuria ja ympäristöä (maantieteellinen, sosiaalinen ja yhteiskunnallinen), jossa elämme, vaan ne vaikuttavat meihin. Keho liittyy myös valtaan. Cixous kirjoittaa kasvaneensa valtikan varjossa naisen osan omaksuneena²⁴. "Pitkän aikaa naiset ovat vastanneet ruumillaan simputukseen, kotiuttamiseen ja kesyttämiseen, avioliiton ja perheen kautta toistuviin kastointiyrityksiin"²⁵.

1.2.3. Sukupuoli ja identiteetti

Tässä alaluvussa määrittelen, mitä sukupuoli tarkoittaa tutkimuksessani. Maailman Terveysjärjestö (World Health Organization, WHO) määrittelee sukupuolen käyttäen englanninkielisiä sanoja sex and gender. Käytän itse sanoja biologinen sukupuoli ja sosiaalinen sukupuoli. WHO:n mukaan biologisen sukupuolen määrittävät biologiset ja fysiologiset piirteet. Sosiaalinen sukupuoli viittaa puolestaan rooleihin, käyttäytymiseen, toimintaan, joita yhteiskunta tai yhteisö pitää naiselle/miehelle ominaisena.²⁶ Biologista sukupuolta määrittävät esimerkiksi sukupuolielimet ja kromosomit. Nykyään tiedetään jo tämän määritelmän ongelmallisuus, sillä on olemassa esimerkiksi henkilöitä, joilla on molempien sukupuolten sukuelimiä tai poikkeavat kromosomit. Transsukupuolisuudesta puhutaan puolestaan silloin, kun henkilöllä on naisen sukupuolielimet, mutta miesidentiteetti, tai miehen sukupuolielimet, mutta naisidentiteetti.

Moira Gatens on kritisoinut sex/gender-jaottelua. Gatensin mukaan hyvin samanlaisella käytöksellä, maskuliinisella tai feminiinisellä, on hyvin erilaiset persoonalliset ja sosiaaliset merkitykset riippuen siitä, onko toimijana mies vai nainen²⁷. Näin nainen määritellään usein naiseksi ruumiillisuuden kautta, samoin mies mieheksi, käyttäytyi nainen kuinka "miesmäisesti" tahansa tai mies "naismaisesti". Varto kirjoittaa, että "kun ihmisestä erottaa

²³ Rauhala 2005, 28.

²⁴ Cixous 2013, 51.

²⁵ Cixous 2013, 55.

²⁶ <http://www.who.int/gender/whatisgender/en/>. Luettu 2.6.2014.

²⁷ Gatens 1991, 145.

sukupuolisuuden, jäljelle jää kone". Hänen mukaansa ihminen ei ole androgyyni, vaan mies tai nainen.²⁸ Postmodernissa tai jälkipostmodernissa maailmassa ajatus vain kahdesta sukupuolesta joutuu koetukselle, samoin rakennetut roolit ja sukupuolen mukaan määrittyvät tilat. Jako biologiseen ja sosiaaliseen sukupuoleen tuntuukin nykyaikana helpolta ja yksinkertaistetulta. Myös valtiollisella tasolla asiaan on reagoitu. Esimerkiksi Saksassa ja Australiassa on jo mahdollista merkitä syntymätodistukseen kolmas sukupuoli. Ruotsissa aiotaan puolestaan ottaa käyttöön hen-pronomini naista tarkoittavan hon-pronominin ja miestä tarkoittavan han-pronominin rinnalle.

Sukupuolen lisäksi ihmisen paikkaa maailmassa määrittävät myös muut identifikaatiot. Stuart Hallin mukaan ihmisen sisällä on ristiriitaisia ja erilaisia identiteettejä, minkä takia identifikaatiot vaihtelevat jatkuvasti. "Jos tunnemme, että meillä on yhtenäinen identiteetti kohdusta hautaan, tämä johtuu ainoastaan siitä, että olemme rakentaneet lohduttavan tarinan tai 'minäkertomuksen' itsestämme".²⁹ Hall toteaa, ettei "postmodernilla subjektilla"³⁰ ole kiinteää tai pysyvää identiteettiä. Identiteetti muotoutuu ja muokkautuu jatkuvasti suhteessa tapoihin, joilla ihmistä representoidaan tai puhutellaan häntä ympäröivissä kulttuurisissa järjestelmissä.³¹ Hanna Masih on luonut puolestaan käsitteen "diversiteettinen"³² kansallisidentiteetti". Se tarkoittaa kansallisidentiteettiä, joka sisältää erilaisia kulttuurisia aineksia useammasta kuin yhdestä kansallisuudesta.³³ Hallin mukaan kulttuuri³⁴ on "eräs keskeisimmistä identiteetin muodostamisen, ylläpitämisen ja muuttamisen tavoista"³⁵. Kieli, uskonto, tavat, traditio ja tarinat ovat esimerkkejä kulttuuria tuottavista järjestelmistä³⁶.

28 Varto 1996, 55. Varton ajatus sukupuolisuudesta liittyy ihmisen lihallisuuteen. Artikkelissaan "Tanssin seksuaalisuus" Varto kritisoi modernin tanssin "pitkäaikaista kosiskelua koneromantiikan kanssa", mikä on tehnyt kaikkensa, jotta tanssin sukupuolisuus unohtuisi. (Varto 1996, 55.)

29 Hall 1999, 23.

30 Hall erottaa itse asiassa kolme erilaista käsitystä identiteetistä, joista postmodernin subjektin identiteetti on yksi. Muita ovat "valistuksen subjektin" ja "sociologisen subjektin" identiteetti. (Hall 1999, 21.)

31 Hall 1999, 23.

32 Diversiteettinen tarkoittaa moninaista (Masih 2012, 19).

33 Masih 2012, 19.

34 Kulttuurilla Hall tarkoittaa "yhteisten merkitysten järjestelmiä, joita samaan yhteisöön, ryhmään tai kansakuntaan kuuluvat ihmiset käyttävät saadakseen tolkkua maailmasta" (Hall 2003, 85).

35 Hall 2003, 85.

36 Hall 2003, 90–91.

Winner

2. TEOREETTINEN TAUSTA

2.1. Taiteellinen ja performatiivinen tutkiminen

Mika Hannulan mukaan taiteellisessa tutkimuksessa itsereflektisyys on tärkeää osa prosessia. Samoin se, että pohditaan, mitä tällainen tutkimus on ja mitä se voisi olla. Olennaista on "rakentavan kriittinen, hedelmällisen kyseenalaistava asenne".³⁷ Hannula toteaa, että taiteellinen tutkimus pyrkii hahmottamaan "jotakin itsenäistä, jotakin itselleen ominaista tapaa yhdistää taiteellinen työskentely ja tutkiva ote ja asenne"³⁸. Taiteellisessa tutkimuksessa ei saa olla varmoja vastauksia. Niiden sijaan taiteellinen tutkimus voi tarkentaa, eriyttää ja selventää kysymyksiä ja niiden asettamistapoja.³⁹ Minna Haverin ja Jouni Kiiskisen mukaan monet taiteen tutkijat pitävät taiteen tekemistä yhtenä keskeisenä tiedonhankinnan, ymmärtämisen ja tiedonvälittämisen välineenä. Taiteesta on näin tullut tutkimisen tapa muiden menetelmien rinnalla, taide ei ole enää pelkästään tutkimuksen kohde.⁴⁰

Kuvataideakatemiassa tehdyt taiteen tohtorin tutkinnot koostuvat usein taiteilijan näyttelyistä, jotka on pidetty tutkimusprosessin aikana sekä tätä prosessia analysoivasta kirjallisesta opinnäytteestä⁴¹. Opinnäytetyöni noudattaa osittain tätä rakennetta. Siinä on näyttely ja kirjallinen osio, jossa pohdin muun muassa taiteellista prosessia. Tutkimukseni on kuitenkin saanut vaikutteita myös performatiivisesta tutkimuksesta ja kirjoittamisesta. Taiteellinen ja performatiivinen tutkimus menevät osittain myös päällekkäin, tarkkoja rajoja on vaikea vetää⁴². Taiteellisen prosessin lisäksi pohdinkin kysymyksiä, joita aineistostani on noussut esille sekä tutkimukseni antia taidekasvatukselle.

Antropologit alkoivat käyttää yksilön elämää kuvaavia kirjoitettuja ja suullisia kertomuksia⁴³, kuten autobiografioita, tutkimuksissaan 1900-luvun alussa. Antropologit ovat käyttäneet näitä kertomuksia opiskellakseen muun muassa kulttuurisia muutoksia. Myöhemmin henkilökohtaisia narratiiveja käyttivät tutkimuksissaan esimerkiksi niin sanotut toisen aallon feministit ja jälkikolonialistisesta näkökulmasta kirjoittavat tutkijat. Narratiivien käyttö

³⁷ Hannula 2001, 13.

³⁸ Hannula 2001, 13.

³⁹ Hannula 2001, 13-14.

⁴⁰ Haveri & Kiiskinen 2012, 5.

⁴¹ Hannula 2001, 11.

⁴² Ks. Oikarinen-Jabai 2008, 25.

⁴³ Englanniksi life history.

lisääntyi 1900-luvun loppupuolella myös sosiologeilla.⁴⁴ Performatiivisessa tutkimuksessa hyödynnetään myös erilaisia tekstejä, kuten omaelämäkerrallisia kirjoituksia. Esimerkiksi Helena Oikarinen-Jabai käyttää erilaisia genrejä omassa väitöskirjassaan *Syrjän tiloja ja soraääniä – Performatiivista kirjoittamista Suomen ja Gambian välimaastiossa* (2008). Maarit Mäkelän mukaan autoetnografinen tutkimusote alkoi vahvistua suomalaistutkijoiden teksteissä jo 1990-luvulla, esimerkiksi Leena Eräsaaren teoksessa *Nilkin naamio* (1990). Autoetnografinen tutkimusote alkoi näkyä myös väitöskirjoissa, joissa kokemus kytkettiin subjektiksi tulemisen kysymyksiin.⁴⁵

Performatiivinen tutkimusta voidaan pitää kolmantena lähestymistapana, joka on tullut laadullisen ja määrällisen tutkimuksen rinnalle. Brad Hasemanin mukaan performatiiviselle tutkimukselle on ominaista ei-numeerisen tiedon esittäminen symbolisen tiedon muodossa, ei niinkään loogisesti etenevänä tekstinä. Symbolisen tiedon muotoja voivat olla esimerkiksi valokuvat, liikkuva kuva, musiikki ja äänet.⁴⁶ Omassa tutkimuksessani symbolisen tiedon muotoja ovat muun muassa maalaukseni, luovat tekstini sekä juokseminen ja siihen pohjautuvat kokemukseni.

Hasemanin mukaan performatiivisen tutkimuksen ydin on toiminta. On huomioitavaa, että sanaa performatiivisuus käytetään tarkoittamassa monia eri asioita tutkimuskirjallisuudessa. Hasemanin mukaan performatiivisessa tutkimuksessa toiminta on tutkijan pääasiallinen tutkimusaktiviteetti/työskentelytapa.⁴⁷ Omassa opinnäytetyössäni lähes kaikki lähtee liikkeelle ensimmäisestä askeleesta, joka muuttuu askelten sarjaksi, juoksuksi. Juokseminen on tutkimista, juokseminen, joka muuttuu kuviksi, maalauksiksi ja luovaksi kirjoittamiseksi. Myös taiteen tekeminen on toimintaa, fyysistä työskentelyä. Siveltimeen vetoja, hiilellä piirtämistä, värien levittämistä. Maalaustelineeni äärellä nousen usein tuolille maalatakseni teoksen yläosaa, sitten taas laskeudun alas. Toistan tätä liikettä, tätä toimintoa niin kauan kuin on tarpeellista. Yhtäkään tekstiä tai maalausta ei synny ilman toimintaa. Perinteisestä performanssista toimintani eroaa siinä, ettei sillä ole yleisöä. Minä toimin yksin, mutta toiminnastani jää jälkia: kuvia ja kirjoituksia.

⁴⁴ Chase 2000, 652–655. Ks. Oikarinen-Jabai 2008, 25.

⁴⁵ Mäkelä 2003, 29, 43. Ks. Oikarinen-Jabai 2008, 19.

⁴⁶ Haseman 2006, 6.

⁴⁷ Haseman 2006, 6.

Vilma Hänninen kirjoittaa artikkelissaan "Performatiivisuus psykologiassa ja sosiaalitieteissä", että performatiivisella esittämistavalla pyritään ilmaisemaan tutkimuksen tuloksia siten, että ne ovat laajankin yleisön ymmärrettävissä ja puhuttelevat niin sydäntä, kehoa kuin aivojakin. Hännisen mukaan performatiivinen esittämistapa ei julista totuutta vaan kutsuu näkemään todellisuuden monitulkintaisena.⁴⁸ Pollockin mukaan performatiivinen kirjoittaminen on elävää ja mielikuvia herättävää, se tuo lukijan yhteyteen muiden maailmojen kanssa. Performatiivinen kirjoittaminen on myös metonymista, se kieltäytyy yhtenäisestä merkitysjärjestelmästä. Lisäksi se on subjektiivista ja siinä käytetään sitaatteja. Pollock kuvailee performatiivista kirjoittamista myös hermostuneeksi: hermostunut kirjoittaminen seuraa kehon mallia: se operoi synaptisilla viesteillä.⁴⁹ Denzin etsii puolestaan kirjoittamisen muotoa, joka yhdistää muistoa, esseetä ja autoetnografiaa. Hän kirjoittaa muiston, uudelleen järjestämisen ja torjumisen maisemasta, jopa keksien tapahtumapaikkoja, luopuen eksaktin totuuden ja tosiasioiden tarkkuudesta, etsien sen sijaan emotionaalista totuutta, syvempää merkitystä.⁵⁰

2.2. Feministiset teorit

Ajatteluni taustalla vaikuttavat feministiset teorit ja monen feministinä pidetyn naisen ajattelu. Elizabeth Grosz on jäsentänyt feministiset teorit kolmeen kategoriaan⁵¹. Ensimmäiseen kuuluvat niin sanotut tasa-arvofeministit, kuten Simone de Beauvoir, Shulamith Firestone ja Mary Wollstonecraft sekä muut liberaalit, konservatiiviset ja humanistiset feministit. Tälle ryhmälle oli ominaista nähdä naisen ruumis negatiivisessa valossa, ja ruumiin ajateltiin rajoittavan naisten oikeutta tasa-arvoon ja transendenssiin. Toiseen kategoriaan Grosz sisällyttää sosiaaliset konstruktionistit, kuten Juliet Mitchellin ja Julia Kristevan sekä marxilaiset ja psykoanalyttiset feministit. He suhtautuivat naisen ruumiiseen edeltäjiään myönteisemmin. Ruumista ei enää nähty esteenä vaan biologisena objektina, jonka repesementaatio ja toiminta on kantaaottavaa. Kolmannen kategorian feministit voidaan nähdä vastakohtana kahdelle edelliselle ryhmälle ja siihen kuuluvat Groszin mukaan

48 Hännisen mukaan performatiivinen tieteenteko on kehittynyt vähitellen viimeisen parinkymmenen vuoden aikana. Performatiivinen tieteen tekeminen on hänen mukaansa noussut postmoderniin ajattelutapaan liittyneestä tieteellisten konventioiden rikkomisesta. (Hänninen 2013, luettu 30.3.2014.)

49 Pollock 1998, 80–94.

50 Denzin 2003, 133.

51 Groszin kolmijakoa kuvaillaan myös kolmen aallon avulla, eli puhutaan ensimmäisen, toisen ja kolmannen aallon feministeistä (Kontturi 2006, 20–21).

sellaiset feministit, kuten Hélène Cixous, Luce Irigaray, Moira Gatens ja Judith Butler. Ruumista ei ymmärretty enää epähistoriallisena, biologisesti annettuna ja ei-kulttuurisena objektina, vaan elettyinä ruumiina.⁵² Kontturiin mukaan juuri Groszin kolmannen kategorian (kolmannen aallon) feministien suhde edeltäjiinsä on ollut arvosteleva, jopa amputoiva.⁵³ Useimmat tutkijat katsovat kuitenkin eriaikaisina pidettyjen feminististen suuntauksien elävän nykyään rinnakkain. Kontturi huomauttaakin, että feminismin jäsentämistä aalloiksi on myös kritisoitu. Hän toteaa kuitenkin, ettei aalloilla olekaan pysyvää perustaa, vaan ne ovat jatkuvasti liikkeessä.⁵⁴

Omassa ajattelussani näkyvät kaikkien näiden aaltojen vaikutukset. Ne lipuvat omaan tahtiinsa, kohtaavat toisensa ristiaallokossa ja jatkavat taas matkaansa. Tunnistan selkeiden kiinnostukseni sukupuolierojen liudentumiseen. Esimerkiksi maalauksessani *Dark Side* on vaikea hahmottaa, onko kuvassa mies, nainen tai jokin muu sukupuoli. Myös teksteissäni näkyy kyllästymisen rooleihin ja sukupuolirajoihin. Vaikka luovassa työskentelyssä lähtökohtani on usein nainen, ja mies hahmottuu enemmän poissaolevana, koen olevani kiinnostunut eroja enemmän siitä, mikä on ihmisille yhteistä ja siitä, miten moninaista esimerkiksi naiseus nykyään on. Sukupuolierojen liudentumisen lisäksi olen kiinnostunut myös muiden erojen, kuten rodun, kansallisuuden ja luokkaerojen liudentumisesta.

2.3. Aikaisemmat tutkimukset

Performatiivista tutkimista ja kirjoittamista menetelmänä ei ole käytetty Suomessa erityisen paljon. Oikarinen-Jabai soveltaa ja kehittää performatiivisia tutkimuksellisia lähestymis- ja raportointimenetelmiä väitöskirjassaan. Hänen mukaansa kokeileva tutkiminen ja kirjoittaminen ovat mielekkäitä lähestymistapoja, kun halutaan välittää tietoa kulttuurisesti marginaalisista tai unohdetuista tietämisen tavoista ja tiloista.⁵⁵ Väitöskirjassaan hän tarkastelee "rotua", luokkaa ja sukupuolta. Oikarinen-Jabain väitöskirja on rohkaissut minua sellaisen tutkimuksen tekemiseen, johon voin kirjoittaa itseni, oman kokemukseni ja tarinani. Opinnäytetyöni kannalta kiinnostava väitöskirja on myös Maarit Mäkelän *Saveen piirtyviä*

⁵² Grosz 1994, 15–18.

⁵³ Kontturi 2006, 21.

⁵⁴ Kontturi 2006, 21–23.

⁵⁵ Oikarinen-Jabai 2008, 19.

muistoja. Subjekttiivisen luomisprosessin ja sukupuolen representaatioita (2003). Mäkelä kirjoittaa väitöskirjansa esipuheessaan naisiin kohdistuvista rooliodotuksista, jotka aiheuttivat hänelle ristiriitoja⁵⁶. Nämä ristiriidat olivat yksi sysäys Mäkelän väitöskirjan tekemiselle. Erilaiset roolit, niihin kohdistuvat odotukset (myös omani) ovat saaneet minutkin yhä uudelleen hämmentyneeseen tilaan. Ihmettelen esimerkiksi länsimaalaisen naisen kyvyttömyyttä vastustaa pontevammin rooliodotuksia. Kysyn myös itseltäni, miksi minä yhä seison peilin edessä mittailemassa vatsani kokoa tai hampaitteni valkoisuutta? Miksi, ketä varten? Toisaalta en voi enkä halua kieltää ruumiillisuuttani: lihaksiani, luitani, nahkaani. En halua pitää niitä toisarvoisina mielen ja järjen alapuolella. En halua kohdella ruumistani välinpitämättömästi, haluan olla sille reilu ja hyvä.⁵⁷ Mäkelän tavoin en ole myöskään kiinnostunut yksittäisten teosteni tulkitsemisesta ja käsittelemisestä, vaan kysymyksistä, joita koko prosessi minussa herättää⁵⁸. Kuvien tekemisen rinnalla kulkee kirjoittaminen, kuvien ja sanojen yhteinen kenttä, ajatusten vellominen.

Kirsi Heimosen mukaan "kirjoittaminen on tutkimistapa, löytöretki, joka etenee kirjoitustapahtumassa"⁵⁹. Hän kirjoittaa tanssimisesta tutkimuksessaan *Sukellus liikkeeseen – liikeimprovisaatio tanssimisen ja kirjoittamisen lähteenä* (2009). Heimosen tutkimuksen lähtökohtana on liike. Koen, että myös omassa tutkimuksessani kaikki alkaa liikkeestä, juoksemisesta. Kokeilevasta kirjoittamisesta ja tutkimuksesta yksi hieno esimerkki on myös kanadalaisen Rishma Dunlopin väitöskirja *Boundary Bay* (1999), joka on kirjoitettu romaanin muotoon. Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun taiteen laitoksella tuoretta kokeilevaa otetta edustaa Pekka Nikruksen opinnäytetyö *Huono kuvataidekasvattaja? Taiteen merkitystä epäilemässä* (2014). Nikrus käyttää kirjoittamista metodina, ja hänellä on autoetnografinen tutkimusote. Rohkeaa tutkimuksellista otetta edustaa myös Liisa Lehtimajan taidekasvatuksen osaston opinnäytetyö *Levinasin kasvot* (2009), joka on toteutettu kokonaisuudessaan sarjakuvan muotoon.

⁵⁶ Mäkelä 2003, 10.

⁵⁷ Ihmedieetit, pakonomainen painonhallinta tai kauneuskirurgia eivät ole avaimia siihen hyvinvointiin, jota minä etsin ja kaipaen. Pikemminkin ne avaavat sellaisten sellien ovet, jonne en enää halua, kuten anorektiseen kitumiseen. Samaan aikaan olen kuitenkin tietoinen siitä, että naisella on mielestäni oikeus tehdä ruumiilleen mitä haluaa. En halua kahlita käsiäni ja jalkojani. Haluan vapauttaa ruumiini (edes osittain) jostain, mitä ruumiini pitäisi olla – jostain mitä minun pitäisi olla. Tällaiseen pitäisi olla -ajatteluuni vaikuttavat muun muassa länsimaiset naisihanteet, kuten hoikkuus, sporttisuus, kaunis rusketus, vahvat hiukset, valkoiset hampaat. Ihanteet, jotka määrittävät naista fyysisesti.

⁵⁸ Mäkelä, 2003, 11.

⁵⁹ Heimonen 2009, 9.

Juoksemisen ja liikkumisen filosofiaa ovat aikaisemmin tutkineet muun muassa Tapio Koski teoksessaan *Juoksemisen filosofia* (2005) sekä Timo Klemola teoksessaan *Liikunta tienä kohti varsinaista itseä – Liikunnan projektien fenomenologinen tarkastelu* (1991). Jari Vesterinen on tehnyt juoksemisesta opinnäytetyön taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun taiteen laitokselle aiheenaan *Mitä juokseminen on minulle opettanut* (2012). Vesterisen opinnäytetyöhön kuului myös taiteellinen osio, eli keramiikasta ja maalauksista koostuvat näyttelyt.

3. NAISENA OLEMISESTA

3.1. Kauneudesta

*Olit yksinkertaisesti kaunis
minun määritelmieni mukaan
minun estetiikkani mukaan.*

*Rento juokсутyylisi
huoleton ilmeesi
päättäväisyytesi.*

*Pitkät raajat
jalat
jotka
koskettivat asvalttia
kädet viimeistelemässä rytmin.*

*Et nakuttanut menemään kuin robotti
hartiat jäykkänä
tunteettomana.*

*Et kannan mukanasi ylimääräistä
mutta luusi eivät töröytä
kasvojasi ei kiristä.*

*Sinun kauneutesi
tuhansien kilometrien muovaamaa.*

Ihastuin Lontoon olympialaisia katsoessani Gelanan askeleeseen, rentoon juoksu-tyyliin ja ylväaseen ja kauniiseen olemukseen. Koin ikään kuin ihmetyksen tunteen. Descartesin mukaan ihmetys on ensimmäinen tunne. Se ilmenee, kun kohtaa ensi kerran jotakin ja pitää kohtaamaansa uutena tai toisenlaisena kuin mitään aikaisemmin tuntemaansa tai silloin, kun omat otaksumat ovatkin erilaiset kuin se, minkä kohtaa.⁶⁰ Maalauksessani *Runner 2* koen tavoittaneeni jotakin tästä ihmetyksen ja ihastuksen tunteesta.

Kauneus on käsite, joka vaatii määrittelyä, vaikka sen määrittelemisen tuntuukin kliseisesti saippualta, joka luiskahtaa käsistä pois. Varto kirjoittaa kauneudesta teoksessaan *Mitä Simone Weil on minulle opettanut*. Hänen mukaansa erityisen herkkä ja vaikuttava on kaunis ihminen. Varto toteaa, ettei Weil kehittele kauneuden teemaa enempää, mutta tämän taide-esimerkeissä näkyy klassisen kreikkalaisen veistotaiteen ideaali, elävä ihmisruumis. Ihminen kokonaisena, ei vain kasvoina tai osina.⁶¹ Tukeudun kauneuden määrittelemisessä Varton ajatuksiin, jossa elävässä ihmisruumissa nähdään mahdollisuus kauneuteen. "Sopusuhtaisuus, rauha, orgaanisuus, joka estää ruumista muuttumasta esineeksi (ja esimerkiksi himon kohteeksi) ja elävyys, liikkuvuus, hengittävyys sekä itselähtöisyys tekevät ihmisruumiista oudon, osittain ristiriitaisen mutta aina vaikuttavan ilmentymän kauneudesta"⁶².

Muriel Barbery kirjoittaa teoksessaan *Siilin eleganssi* rugby-pelaajasta ja tämän liikkeestä. "Mutta tämä maoripelaaja oli erilainen, sen vaistos jo kun hän tuli kentälle. Häntä katsoessa jäi sellainen vaikutelma, että hän kyllä liikkui mutta pysyi siinä missä oli...hän teki kaikki samat liikkeet kuin muutkin...mutta siinä missä toisten liikkeet suuntautuivat vastustajaa kohti, tämä pelaaja kokosi liikkeet itseensä, keskitti ne omaan olemukseensa, mistä syntyi uskomattoman väkevä läsnäolon vaikutelma."⁶³ Barberyn teosta lukiessani maoripelaajasta tuli mieleeni Gelana, jonka liikkeissä oli jotain samaa. Läsnäoloa, varmuutta, jota ei voinut olla huomaamatta. Tuosta läsnäolosta, liikkeen sulavuudesta syntyi kauneus. Se kaunes, johon minä kiinnitin huomioni, joka syntyi minussa ja minun ajattelussani. Se oli niin vaikuttavaa, että valitsin ehkä juuri tuossa hetkessä Gelanan lähtökohdakseni, muusakseni. Naiseksi, joka innostaisi minua maalaamaan, naiseksi, johon en heti kyllästyisi.

⁶⁰ Descartes 1991, 183.

⁶¹ Varto 2005b, 67.

⁶² Varto 2005b, 67.

⁶³ Barbery 2006, 37.

Runner 2

3.2. Tummuus ja toiseus

Kestävyysjuoksua ovat hallineet jo pitkään monet Afrikan maat, kuten Etiopia ja Kenia. Tästä näkökulmasta katsottuna ei ole outoa, että valintani osuu tummaan naiseen. En kuitenkaan tunne esimerkiksi etiopialaista kulttuuria, en ole koskaan käynyt siellä eikä minulla ole omakohtaisia havaintoja elämästä Etiopiassa. Tarinoita, tekstejä ja kirjoituksia olen toki kuullut ja lukenut.

*Juostessani mietin
miksi kirjoitan sinulle.
Oletko sankarini
tumma nainen
kuninkuusmatkan voittaja.
Kuvittelen, että olet tehnyt
valtavasti töitä
päästäksesi siihen
missä olet.
Kuvittelen, että olet juossut tuhannet
kymmenet tuhannet kilometrit
päästäksesi pois.
Köyhyydestä, kurjuudesta, jossa
me länsimaalaiset monesti ajattelemme teidän elävän.
Kuvittelen, että olet juossut
itsesi ulos helvetistä
jossa kuollaan nälkään
joka kolmas sekunti.
Sellaisesta köyhyydestä en tiedä mitään
vaikka elän köyhyysrajan⁶⁴ alapuolella,
taloudellisesti.*

64 Viittaan kirjoituksessani myös omaan "köyhyyteeni". En kuitenkaan näen nälkää tai ole koditon. Mutta keskivertosuomalaiseen verrattuna olen selvästi huonotuloisempi. Tiedän, että ulkopuoliset rakenteet määrittävät tulojani. En voi mitään sille, että esimerkiksi koulunkäyntiavustajan työstä maksetaan huonoa palkkaa, vaikka minun arvojeni mukaan kyseinen työ on arvokasta. Se on parhaimmillaan auttamista ja ohjaamista, jotta valtavirrasta poikkeavalla yksilöllä olisi paremmat mahdollisuudet käydä koulua ja laajemmin nähtynä selviytyä elämästään.

Köyhyydestä ja kuolemasta

maailman

huipulle.

Eikö se ole

sankatarina.

Ajattelin ensin, ettei sillä ole merkitystä, että olen valinnut lähtökohdakseni tummaihoisen naisen. Ajattelin, ettei ihonvärillä ole mitään merkitystä. Tällainen ajattelu irrottaa minut kuitenkin siitä maailmasta, jossa elän. Siitä maailmasta, jossa ihonvärillä, sukupuolella, seksuaalisella suuntautumisella ja kansallisuudella on väliä. Oikarinen-Jabain mukaan erilaisuus herättää torjuntaa ja pelkoja, mikä ei kuitenkaan selitä erojen hierarkisoimista. "Miksi valkoinen on täydellisempi kuin musta? Mikä tekee maskuliinisuudesta feminiinistä arvostetumman?...Mihin perustuu monogamisen heteroseksuaalisuuden ylivoimaisuus?"⁶⁵ En voi sulkea silmiäni eroilta, mutta voin kyseenalaistaa niiden perusteluja, etsiä uudenlaisia ajatuksia, työntää rajoja kauemmaksi ja suhtautua kriittisesti myös omiin stereotypioihini.

Yllä olevassa tekstissäni kirjoitan köyhyydestä ja kurjuudesta ja siitä, että Afrikassa kuollaankin nälkään. Katseeni on kapea länsimaalaisen ihmisen katse. Oikarinen-Jabain mukaan mielikuvamme afrikkalaisista ovat rakentuneet vahvasti erilaisten kuvallisten representaatioiden varaan⁶⁶. Hän kirjoittaa, että tehdessään lastenkirjaa *Moonan ja Soonan maanantai*, hän oli tietoinen, että joillakin kirjassa käytetyillä valokuvilla oli riski vahvistaa stereotypiaa Afrikasta ei-urbaanina ja primitiivisenä maanosana, ellei kuvia selitetty tekstuaalisesti⁶⁷. Kirjoituksissani ja kuviissani rakennan tarinaa, joka saattaa vaikuttaa nojaavan stereotypioihin. Tarkoitukseni ei ole kuitenkaan vahvistaa stereotypioita, vaan pyrin olemaan kriittinen itseäni ja tekstejäni kohtaan.

Nainen on nähty toisena, alisteisena miehelle. Tummaihoisen on nähty alisteisena vaaleaihoiselle. Kunnioitan suuresti niitä ajattelijoita, väkivallattomia taistelijoita ja ihmisoikeusaktivisteja, jotka ovat kyseenalaistaneet epäoikeudenmukaisuuksia ja pyrkineet nostamaan naisen miehen rinnalle, tumman valkoisen rinnalle, köyhän rikkaan rinnalle. Mutta

⁶⁵ Oikarinen-Jabai 2008, 202.

⁶⁶ Oikarinen-Jabai 2008, 91.

⁶⁷ Oikarinen-Jabai 2011b, 95. Oikarinen-Jabai 2008, 91.

yhä edelleen alistamista tapahtuu. Ei tarvitse kuin katsoa yksi uutislähetys, kun tiedostaa "toiseuksien" olemassaolon, kohdata metrossa tummaihoisen siivooja, työssä, jota vaaleaihoiset helsinkiläiset eivät suostu enää tekemään, nähdä hunnutetut naiset kadulla. Oikarinen-Jabain mukaan 1900-luvun hermeneuttisen ja fenomenologisen filosofian ja psykoanalyttiseen ajatteluun pohjautuvien ajatusrakennelmien yhdeksi keskeiseksi kysymykseksi nousi "Toiseuden ja muukalaisuuden kohtaaminen itsessä ja ulkopuolella". Taustalla vaikuttivat toisen maailmansodan tapahtumat. Toiseus tai johonkin kuuluminen olivat esillä myös poliittisilla näyttämöillä.⁶⁸ Anne Kontsas ja Eveliina Olssonin mukaan toiseuden tutkimus on ollut alistettujen ryhmien, kuten naisten, tummien, vääräuskoisten tai homoseksuaalien tutkimusta. Eri traditioissa toiseutta on lähestytty eri tavoin. Toiseuden käsitteellä tarkoitetaan yleensä jotakin "normaalista" poikkeavaa ja erilaista. Tällöin toinen on olemassa vain erona määrittelijästä.⁶⁹

"Mutta mikä oikein on 'Toinen'? Jos se on todella 'toinen', siitä ei voi sanoa mitään eikä rakentaa minkäänlaista teoriaa. 'Toinen' livahtaa karkuun. Se on muualla, ulkopuolella: erilainen ehdottomasti. Se ei asetu paikoilleen."⁷⁰ Tulkitsen Cixous'n tarkoittavan sitä, ettei toista voi määritellä pelkästään hallitsevan ryhmän mukaan. Cixous kritisoiakin ihmisen alentamista "toisen" asemaan. Tällöin "toinen" on vain erilaisuutta, jonka joku valtaa pitävä on määritellyt suhteessa itseensä. Cixous mainitsee esimerkkinä muun muassa orjat, jotka ovat herroja varten, juutalaiset, jotka olivat natseja varten. Cixous'n mukaan toiseuden paradoksi onkin siinä, ettei toiseutta ole missään historian vaiheessa suvaittu tai pidetty mahdollisena sellaisenaan.⁷¹

Nainen on määritelty toiseksi miehen kautta. Simone de Beauvoir kirjoittaa, ettei mies lähde koskaan määrittelemään itseään sukupuolensa kautta, hän on itsestään selvästi mies. Sen sijaan nainen joutuu ensimmäisenä kertomaan olevansa nainen.⁷² Haluaisin nähdä maalaukseni naisen livahtavan karkuun, juoksevan yli reunan, pakenevan teorioita, määrittelyjä, juoksevan kohti omaa vapaata tilaa, jossa voi olla edes hetken sellaisenaan. Jossa kukaan ei määrittelisi häntä "toiseksi" itsensä kautta.

68 Oikarinen-Jabai 2008, 118.

69 Kontsas & Olsson 2005, luettu 10.9.2014.

70 Cixous 2013, 84.

71 Cixous 2013, 85.

72 Beauvoir, 1999, 11.

End

*Tutussa harmaassa maisemassa
marraskuun lopulla
värittömyydessään lohduttava
luonnon alastomuus
puiden lehdettömyys
mätänevä maa
viileys joka pakotti
pukemaan kalsarit ja pipon.
Mitkä ovat sinun maisemasi
minkäväristä on maa jalkojesi alla.
Oletko koskaan juossut pipo päässä.*

Toiseus ilmenee teksteissäni myös ajatuksina ja tuntemuksina, jotka liittyvät ympäröivään maisemaan, luontoon. Se hahmottuu paikkana, jossa voi hetken aikaa hengittää, olla kaikelle avoimena. Koen juostessani hyvin voimakkaasti maaston, missä liikun. Olosuhteet ympärilläni, vuorokauden ajan. Toisinaan koen olevani yhtä maisemani kanssa, osa luontoa. Marraskuun harmaudesta löysin alakulooni lohdun, eihän luontokaan jaksa kukoistaa loputtomiin. Välillä on levättävä, kuoltava pois. Ajattelin kirjoitusteni sinää, jonka kuvittelen juoksevan punaisella maaperällä, punaisen tomun pölytessä. Että juoksemme erilaisilla maaperillä, mutta juoksemme, vaikka juoksemme eri vauhtia, juoksemme, kumpikin. Että tiedämme molemmat juoksemisen ihanuuden ja tuskan. Siinä, missä kierrän Vantaanjoen rantoja harmaan sävyttämässä koleudessa, sinä juokset ehkä jo aamuauringon valossa. Tuhannet kilometrit erottavat meitä, maantieteemme on erilainen, mutta meillä on juoksemisen kokemus, ja olemme yhtä kaikki ihmisiä eroistamme huolimatta.

3.3. Katseen kohteena

*Naisen paikka
seksisymbolina
katseen kohteena*

*hiljaisena, passiivisena
alistujana, mielipiteettömänä
kodinhengettärenä, äitinä, vaimona, rakastajattarena.
Ja halveksitut intuitiot
vaistot, aavistukset
kun niissä ei ole
järkeä eikä
logiikkaa.*

Teksteissäni naisen paikka on aluksi jossakin kuluneessa roolissa, kuten kotiäitinä tai rakastajatterena. Näistä rooleista ja ennakolta määräytyistä tiloista tekstini nainen haluaa pois: aktiiviseksi, toimivaksi oman elämänsä eläjäksi. Teksteissäni on vahvasti läsnä sosiaalisen sukupuolen vaikutus: roolit, käyttäytyminen ja toiminta, jotka on nähty naiselle ominaisina. Vaikka näitä rooleja, käyttäytymistä ja toimintaa on kritisoitu paljon muun muassa feministisessä ajattelussa, ne ovat edelleen läsnä: nykysuomalaisten puheissa, ajatuksissa ja näkemyksissä. Ei ole mitenkään tavatonta lukea esimerkiksi Facebook-päivitystä, jossa naisen paikan ajatellaan olevan keittiössä laittamassa perheelleen ruokaa. Vaikka päivitys olisikin niin sanottu "läppä", se tuo esille sen, miten mustavakoinen ajattelu ja perinteiset roolit elävät edelleen, vaikuttavat taustalla, ja miten paljon muutokset vievät aikaa.⁷³

Mustavalkoista ajattelua eivät ylläpidä pelkästään osa miehistä, vaan myös monet naiset toimivat, kuten ajattelevat, että naisen pitää toimia. Beauvoir kirjoittaa teoksessaan *Toinen sukupuoli*, ettei nainen ole vaatinut päästä toimivaksi subjektiksi, koska hänellä ei ole konkreettisia mahdollisuuksia siihen ja koska hän pitää tarpeellisena riippuvuuttaan miehestään ja koska hän viihtyy toisen roolissa⁷⁴. Beauvoirin 1940-luvun lopulta oleva näkemys toteutuu nykyään esimerkiksi perheissä, joissa nainen on jäänyt kotiin lasten kanssa ja paremmin palkattu mies käy töissä.⁷⁵ Näin nainen on taloudellisesti riippuvainen

⁷³ Myös miehille annetaan puheissa toisinaan perinteinen rooli putkimiehenä ja remonttireiskana. Miehet ovat myös yleistyneet katseen kohteena. Tämä näkyy esimerkiksi vaatemainoksissa, jossa paitoja ja kalsareita mainostetaan ruskettuneen, lihaksikkaan, puolialastoman miehen avulla. Miesten roolit elävät siinä missä naistenkin. Omassa tutkimuksessani keskityn kuitenkin juuri naisena olemiseen, moninaiseen naiseuteen ja rajaan miehen paikat ja tilat pois tarkastelusta.

⁷⁴ Beauvoir, 1999, 16. Ranskankielinen alkuperäisteos *Le deuxième sexe I et II* ilmestyi vuonna 1949.

⁷⁵ Naisen ja miehen epätasa-arvo tulee suomalaisessa yhteiskunnassa selkeästi esille palkassa. Väitetään, että naisen euro on edelleen noin 80 senttiä. Tämä ajaa moneet perheet tilanteeseen, jossa nainen pienempi palkkaisena jää kotiin lasten ollessa pieniä. Toki Suomessa on melko hyvin toimiva lasten

miehestään ja ehkä tyytyväinen niin kauan, kuin avioliitto pysyy kasassa. Toisaalta mies saattaa jäädä kotiin, jos esimerkiksi naisen työ vie perheen ulkomaille.

Haluan kuitenkin kysyä, missä on naisen paikka, oma tila, kuten Virginia Woolf kysyi teoksessaan *Oma huone* vuonna 1928? Ja samaan aikaan en halua osoittaa yhtäkään valtaistuinta tai kotisohvaa, jonne nainen asettuisi. Kun yhdistän nämä kysymykset juoksemiseen, maalaamiseen ja kirjoittamiseen, omaan itseeni naisena, tämän paikan hakemisessa korostuu aktiivisuus, toiminta⁷⁶. Samaan aikaan tiedostan, että myös maalauksissani nainen on katseen kohteena. Mutta mitä pahaa on katseen kohteena olemisessa? Eikö nainen voi olla katseen kohteena, jos on itse päättänyt tavan, miten olla? Jos kohteena oleminen ei ole alistumista, vaan oman paikan ottamista ja ylpeyttä siitä? Artikkelissaan "Marilyn Monroen groteski ruumis" Harri Kalha kysyykin, "onko objektiksi 'asettautuva' objekti sittenkin jonkinlainen subjekti"⁷⁷?

Keväällä 2014 olin ensimmäistä kertaa seuraamassa naisten fitnes-kisoja. Aluksi olin järkyttynyt kaikista samalta näyttävistä naisista pikku bikineissään sekä miesvaltaisesta yleisöstä. Mutta toisaalta, kysymys on myös siitä, että nainen voi ottaa paikkansa, muokata kehoaan ja osallistua kisaan omasta vapaasta tahdostaan, olla katseen kohteena, koska haluaa. Kontturi kirjoittaa: "Feministien kaksinaista suhdetta kehonrakennukseen ja kosmeettiseen kirurgiaan kuvastaa se, että molemmissa on nähty olevan kysymys yhtäältä miesten ja miesten ruumiin määrittämien ihanteiden hyväksymisestä ja toisaalta mahdollisuudesta määritellä itse itseään, ottaa oma ruumis haltuunsa"⁷⁸.

*En enää jaksa uskoa rajoihin, rooleihin,
sukupuolielimiin, jotka erottavat ihmisen ihmisestä.
Minä uskon vain askeliin,
liikkeeseen ja rytmiin.*

päivähoitojärjestelmä, joten kotiin jääminen ei ole naiselle mikään pakollinen tilanne, vaan usein myös oma valinta.

⁷⁶ Cixous'n mukaan nainen yhdistetään filosofissa aina passiivisuuteen (Cixous 2013, 73). Aktiivisuus ja toiminta on puolestaan totuttu liittämään mieheen. Nykyään naiset ovat kuitenkin aktiivisia toimijoita, joten vastakohtapari aktiivinen/passiivinen on haastettu myös naisten toimesta.

⁷⁷ Kalha 2002, 137.

⁷⁸ Kontturi 2006, 99.

Golden Runner

Naisen rooleja, paikkaa ja tilaa sekä katseen kohteena olemisen tematiikkaa on käsitelty valtavasti taiteen ja tutkimuksen kentällä. Esimerkiksi John Berger osoittaa teoksessaan *Näkemisen tavat*, kuinka nainen on ollut katseen kohteena taidehistoriassa vuosisadasta toiseen. "Yhdessä eurooppalaisen öljymaalauksen perinteessä, alastonkuvissa, naiset ovat olleet pääasiallinen, alati toistuva aihe"⁷⁹. *Näkemisen tavat* -teos pohjautuu 1970-luvun tv-sarjaan, jonka Berger kumppaneineen teki BBC:lle. Vaikka Bergerin ajatukset eivät ole 2000-luvulta peräisin, niissä on edelleen jotakin, joka sopii tähän päivään. Bergerin mukaan esimerkiksi "miehet toimivat ja naiset näkyvät". Miehet katsovat naisia, ja naiset puolestaan tarkkailevat itseään katseiden kohteena.⁸⁰ Voimme toki vaihtaa sukupuolten paikkaa lauseissa, ajatella naisten toimivan ja miesten näkyvän, ja näin tapahtuukin. Naiset saattavat porukalla mennä katsomaan miesstrippareita. Naiset ovat aktiivisia toimijoita esimerkiksi taiteilijoina tai poliitikkoina. Mutta vanha asetelma, jossa mies katsoo naista, ei silti ole kadonnut. Voidaan jopa kysyä, onko naisen osa katseen kohteena vain voimistunut ja ovatko miehet kokemassa saman kohtalon? Onko alastomasta ruumiista tullut vain kylmä objekti ja emmekö osaa enää suhtautuva ruumiiseen muuna kuin pintana?

Vaatekaupoissa kierrellessäni mietin monesti, ketä varten kaikki kauppoja täyttävät nuoret naiset pukeutuvat: itseään, kavereitaan vai nuoria miehiä varten? Lasten vaatteet ja lelut tuntuvat kaupallisuuden myötä eriytyneen entistä enemmän, esimerkiksi pikku tytöille markkinoidaan rintaliivejä ja pojille muoviaseita. Koulussa yläasteikäiset tytöt saattavat meikata oppitunneilla ja keskeinen kysymys tuntuu olevan: miltä minä näytän. Oma lukunsa ovat pojat, jotka kommentoivat tyttöjen lyhyitä hameita tai läpinäkyviä paitoja.⁸¹ Vaikka nainen tietoisesti riisuisikin roolinsa, astuisi ulos objektin roolista, hänelle tarjotaan usein edelleen objektin tai sivustakatsojan roolia: "Seisopa sinä siinä nättinä, kun me miehet tässä vertailemme maratonaikojamme."

Naisen asemaa ja paikkaa ovat käsitelleet myös lukuisat kuvataiteilijat ja kirjailijat. Virginia Woolf kysyy, voiko taiteellisesti ja kirjallisesti lahjakas nainen löytää sellaisen minuuden,

⁷⁹ Berger 1991, 47.

⁸⁰ Berger 1991, 47.

⁸¹ Myös yläkouluikäiset pojat kiinnittävät ulkonäkönsä paljon huomiota, ainakin pääkaupunkiseudulla. Enää eivät ainoastaan tytöt tuijota peilikuvaansa, vaan sitä tekevät myös pojat. Tytöt arvostelevat ehkä suorasukaisemmin poikien ulkonäköä ja aiheuttavat varmasti omalta osaltaan pojille ulkonäköpaineita. Yhteiskunnan materialistiset arvot, kuluttaminen ja media muokkaavat myös ihmisten käyttäytymistä. Olen esimerkiksi pari kertaa sijaisena ollessani törmännyt tilanteeseen, jossa tytöt suoristavat hiuksiaan suoristusraudalla koulussa koulupäivän aikana.

joka onkin täysin erilainen kuin ympäristön ylläpitämä kuva⁸². Mäkelä tutkii puolestaan väitöskirjassaan muun muassa representaatioita naisen ja naiseuden esittäjänä ja asettajana. "Elokuvan lisäksi myös muut kuvallisen esittämisen tavat toimivat sukupuolistrategioina. Erilaisten visuaalisten käytäntöjen kautta ja avulla nainen tulee siten paitsi asettuneeksi myös asetetuksi (tiettyyn) tilaan, asemaan ja asentoon."⁸³ Esimerkiksi media ja viihdeteollisuus ylläpitävät roolia, jossa nainen on vähäpukeinen, seksikäs ja miehen valtaan alistuva, kuten monissa James Bond -elokuvissa.⁸⁴ Myös naiset itse tuntuvat hakeutuvan rooleihin, joissa ollaan miehen (tai toisten naisten) katsetta varten, esimerkiksi fitnes-kisoissa.

*Pelkäätkö sinä
vanhenemista?
Minulle
vanheneminen
on helpottavaa.
Ulkonäkö
siihen liittyvät paineet
vähentyvät.
Rypyttömyys
ei enää edes kiinnosta.
En ole värjännyt hiuksiani
en ole ostanut selluliittigeeliä
en käytä ylikalliita kasvorasvoja
seerumeita
silmänaalusvoiteita.
Katselen huvittuneena
silmät peittäviä tekoripisiä
yllettömän epäkäytännöllisiä tekokynsiä
kireitä housuja, lyhyitä hameita*

⁸² Simonsuuri 1980, 5.

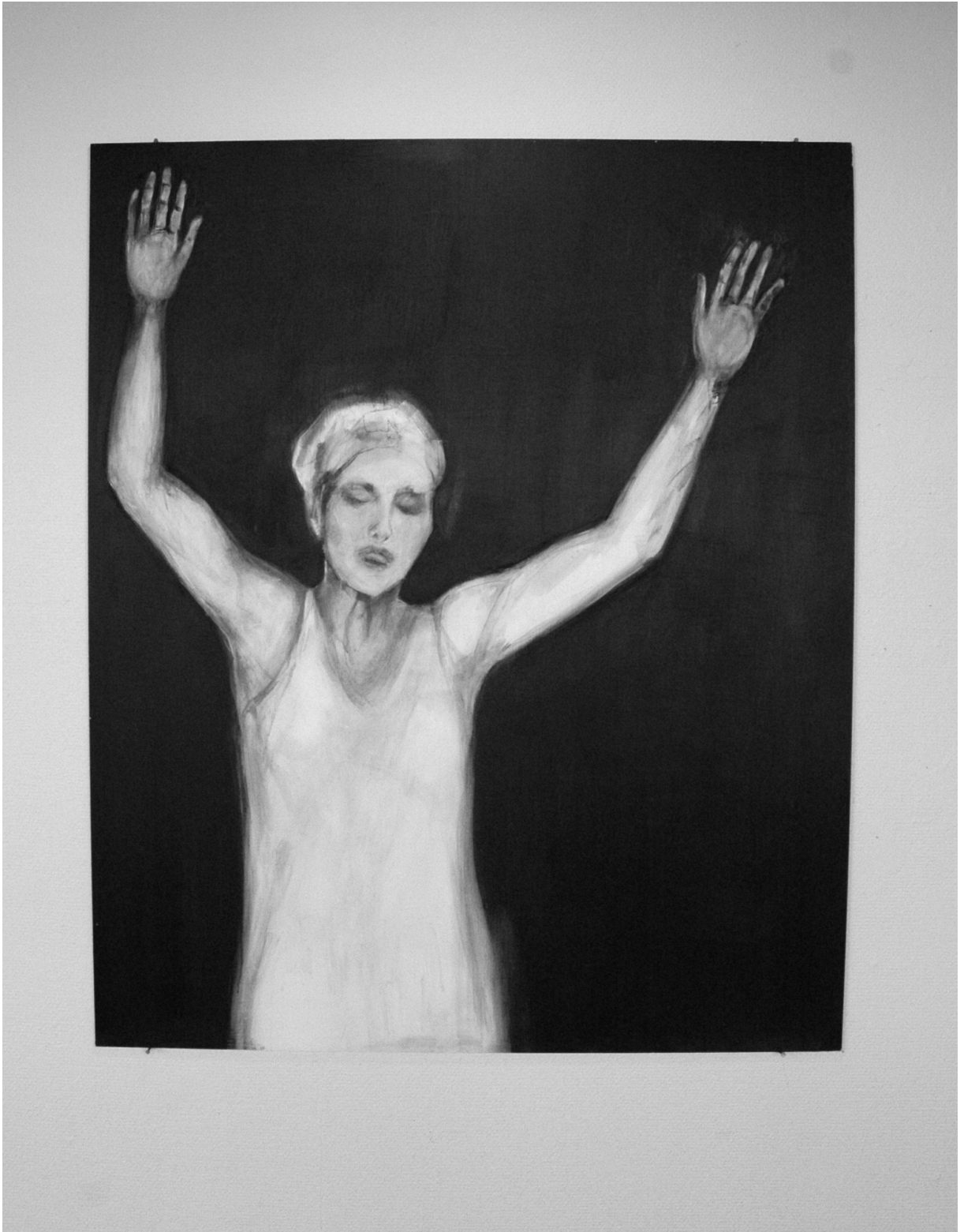
⁸³ Mäkelä 2003, 35.

⁸⁴ James Bond -elokuvat ovat yksi kärjistetty esimerkki. Nykyaian tv-tuotannosta löytyy myös elokuvia ja sarjoja, jossa nainen on muutakin kuin hyvännäköinen pinta, esimerkiksi rikossarjan *Silta* päähenkilö Saga Norén (Sofia Helin). Huomioitavaa on tässä esimerkissä kuitenkin se, että älykkäässä mutta epäsosiaalisessa Sagassa on merkkejä autistisuudesta, eli hän poikkeaa muista ja on outo. Sarjassa *24-Lontoo* esiintyy puolestaan hakkeri Chloe O'Brian (Mary Lynn Rajskub), joka on tietokone-ekspertti ja rikollinen, mutta ei erityisen sievä.

*korkoja, joilla on vaikea kävellä.
 Mutta älä luule, että tuomitsen
 ei, en lainkaan.
 Minullakin oli nahkahousukauteni,
 on edelleen.
 Minäkin haaveilen hampaiden valkaisemisesta
 mutta nyt on hyvä olla näin,
 kun tummat silmäaluset ovat jo
 vakiokalustoa
 samoin valokynä
 kosmetiikkapussissa.
 Niin, en pelkää vanhenemista
 mutta sitä päivää, jolloin
 en enää pysty liikkumaan,
 jolloin en enää
 muista nimeäni
 pelkään.*

Ulkonäkö ja siihen liittyvät erilaiset toimenpiteet ovat entistä yleisempiä nyky-Suomessa: on ripsenpidennyksiä, rasvaimuja, kauneuskirurgiaa, tekokynsiä, valkoisia hampaita ja vahauksia. Niiden "tuotteena" tuntuu syntyvän vain toisiaan muistuttavia klooninaisia silikoneineen ja hiustenpidennyksineen. En tuomitse näitä toimenpiteitä, jokainen tehköön itselleen mitä haluaa. Mutta en pidä näitä klooninaisia erityisen kauniina, koska kauneuden koko olemus on jotain paljon syvempää, kuten opinnäytetyöni alussa kirjoitin. On helppo yhtyä Varton mielipiteisiin, joissa hän kritisoi nykyaikaista kauneuden juhlimista kauneuskilpailuissa, urheilussa, pornografiassa ja idolikultissa. Hänen mukaansa niissä kaikissa ruumis on muuttunut esineeksi. Ihmiset eivät enää muista, millä tavalla juhlia ja kunnioittaa, rakastaa ja ihailla ihmisruumista, koska esineellistämiseen liittyvät piirteet korostuvat.⁸⁵ Maalauksissani lähtökohtana ovat urheilijan kuvat. Maalauksissani en ole kuitenkaan pyrkinyt esineellistämään ihmistä, vaan olen pyrkinyt siihen, että ne laajentuvat kertomaan ja kuvaamaan ihmisenä olemista. En maalaa vain urheilijaa, vaan ihmistä, tuntevaa, kokevaa, aistivaa ihmistä.

85 Varto 2005b, 67.

Moment

3.4. "Virginia kirjoittaa"

Kuulen Vuokko Hovatan⁸⁶ laulavan Virginiasta, joka on päättänyt päättää päivänsä toisen maailmansodan hänet lopullisesti masentaneena.

*Ja oman huoneen hämärässä
Virginia kirjoittaa
se tietää kyllä miten tässä käy
Virginia tuntee kuinka päivät katoaa
koska se katsoo sinne
minne ei näy*

Se tietää kyllä miten tässä käy ⁸⁷

Virginia Woolfin⁸⁸ mukaan nainen tarvitsee oman huoneen ja rahaa, jos hän haluaa kirjoittaa⁸⁹. Paitsi kirjoittamiseen, tämä ajatus sopii myös maalaamiseen. On helppo olla samaa mieltä tämän melkein sata vuotta sitten esitetyn ajatuksen kanssa. En olisi voinut maalata yhtäkään teosta, jollei minulla olisi ollut työtilaa. Ensimmäiset maalaukseni syntyivät Arabiassa kahdeksannen kerroksen yhteisessä työtilassa. Tuoreimmat maalaukseni olen tehnyt omassa työhuoneessani. Ilman omaa ilmaista huonetta, joka järjestyi minulle opintojen puitteissa, en yksinkertaisesti olisi voinut maalata. Minulla ei ollut varaa vuokrata työhuonetta, sillä olen koko tämän prosessin ajan elänyt tiukalla opiskelijabudjetilla. Ilmainen työhuone mahdollisti luovan toiminnan.

*Yksinäinen pitkä lenkki.
Askeleet muuttuivat paniikiksi
huoli tulevaisuudesta
iskee suoniini
verenmakuna suussa ikuinen rahapula.
Viimeisten metrien väsymys ja alakulo.
Kuinka kauan tätä jaksaa?*

⁸⁶ *Lempieläimiä*-levy. Julkaistu 2008. Sony BMG.

⁸⁷ Viitala 2008.

⁸⁸ Virginia Woolfin kirjoittamisen mahdollisti perintö, joka takasi hänelle taloudellisen turvan. Woolf tuntui tietävän, mistä kirjoittaa: vasta oma raha ja huone mahdollistivat kirjoittamisen.

⁸⁹ Simonsuuri 1980, 5.

Virginia Woolfin ajatusta omasta rahasta ja huoneesta on lainattu paljon. Vajaassa sadassa vuodessa naisten asema on monin tavoin parantunut Euroopassa, mutta epäkohdilta ei vieläkään voi sulkea silmiään. Monella luovan työn tekijällä tai tutkijalla saattaa olla paremmat mahdollisuudet omaan työhönsä nyt kuin sata vuotta sitten, mutta edelleen taiteellisen, luovan alan valitseva henkilö valitsee haastavan polun. Ainakin, jos ajatellaan mahdollisuutta elää omalla työllään. Monet taiteilijat tekevät muuta työtä, kuten opetusta, pystyäkseen maksamaan asumisen ja elämisen.

Olen yhdistänyt viimeiset pari vuotta opettajan työn (sijaisuudet), luovan työskentelyn ja opiskelut. Opettajasijaisuudet ovat olleet leipäni. Jos olen ollut taloudellisesti tiukalla, olen ollut sitä myös ajallisesti. Olen joutunut miettimään tarkkaan, mistä järjestän ajan luovalle työskentelylle töiden ja opintojen ohessa. Viimeisen parin vuoden aikana vakio mantrani on ollut se, ettei minulla ole rahaa eikä aikaa. Vaikka olen ollut tietoinen omista valinnoistani, vaikka olen ollut iloinen siitä, että minulla on tällaisia mahdollisuuksia, vaikka olen ollut iloinen saavutetuista etapeista, kuten pedagogisten opintojen loppuun viemisestä, olen ollut myös syvästi epätoivoinen. Juostessani olen ajatellut, kuinka näin voi elää, kuinka tällaisen tien voi valita? Juostessani olen purkanut stressiäni ja saanut lohtua liikkeestä, jonka voin tuntea: olen kaikesta huolimatta elossa. Olen kuitenkin onnellinen, kun saan juosta, kun saan liikkua.

Minulle on kuitenkin käynyt selväksi, miten tuskallista on olla rahaton ja yrittää kuitenkin saada jotakin luovaa, taiteellista aikaiseksi. Toisaalta mukavammat olosuhteet tekisivät minusta ehkä laiskemman. On myös helpompaa tuntea empatiaa huonossa asemassa olevia kohtaan, kun en itsekään kahlaa rahassa. Mutta jos todella haluan tehdä taiteellista työtä, tarvitsen siihen paitsi riittävästi rahaa ja oman tilan, myös aikaa. Viimeisen kahden vuoden aikana tapahtunut "rutistus" on vaatinut sisua ja periksiantamattomuutta. Kyseessä ei ole ollut ruusuisen taiteilijaelämän tai boheemin huolettomuuden jakso. Prosessi on vaatinut paljon. Toisinaan olen melkein lopettanut juoksemisenkin, koska se vie niin paljon aikaa.

Jos juoksisin auton alle

mitä miettisit.

Olisiko se ollut vahinko

etten vain yksinkertaisesti ollut

*huomannut autoa.
Olisin ehkä
ollut lenkillä ilman piilareita.
Niin kuin minulla
monesti tapana on.
Ulkona, sateella, pimeässä,
tuulessa, hiekkatiellä, maantiellä, pyörätiellä,
sumussa, pakkasessa, viimassa.
Vai olisko autoilija ollut
huolimaton
ei huomannut
juoksevaa hahmoani.
Ajanut vain kovaa suojatien yli
minun ylitseni.
Vai olisinko tehnyt sen
tahallani.
Olisinko voinut juosta
auton alle.
Pimeänä lokakuaisena iltana
Sinä et ehkä uskoisi sitä.
Sisareni pitäisi sitä outona
mutta mahdollisena.*

Epätoivon ja väsymyksen keskellä olen toisinaan kaivannut niin kipeästi pelkkää lepoa ja olemista, kiireestä ja suorittamisen oravanpyörästä pois hyppäämistä, että ajatukset ikuisesta levosta ovat lohduttaneet. Oma (taiteellista) identiteettiäni rakentaessani ja omaa itseäni hahmottaessani olen kyseenalaistanut järjettömän kiireen merkitystä. Kaipaen pysähtymistä, hiljentymistä ehkä enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Opinnäytetyöprosessi on auttanut minua löytämään lepotiloja ja tekemään päätöksiä elämästä, jossa on vähemmän stressiä ja jossa juokseminen pysyy omana tilanaan eikä liian tiukkana treeninä. Haluan kuitenkin edelleen noudattaa jonkinlaista vierivä kivi ei sammaloidu -filosofiaa, keskittymistä niihin asioihin, jotka koen merkityksellisiksi. Taiteellisessa toiminnassani maalaamisen rinnalle on tullut kirjoittaminen, omien ajatusten hahmottaminen, leikittely, kokeilevuus ja uskallus. Lannistumisen vastakohtana löydän kirjoituksistani tahtotilan ja toivon, hetkessä elämisen

riemun. Voimakasta tahtoa on myös maalauksessani *42 195 m.* Kun juokseminen muuttuu kurottamiseksi kohti jotakin. Hetkeksi, jossa annetaan kaikki, eikä periksi yhtään.

*Jokaisessa askeleessa tömähtävää
uutta mahdollisuutta
jokaisen aikaisen aamulenkin ainutkertaisuutta
jokaisen suuren ponnistuksen mukanaan tuomaa
hikivirtaa
ja perkeleellistä tahtoa
olla olemassa.*

3.5. Kohti olemassaoloa ja omaa tilaa

*Äänettömästi ilman sanoja astut luokseni
jatkat hiusteni letittämistä.
Katsot välillä
peilin kautta minuun.
Joko tänään olisin rohkeampi
joko tänään jaksaisin olla ylpeä siitä mitä olen.*

Sekä kirjoituksissani että maalauksissani tulee esille myös epävarmuus, jonkinlainen pettymys. Tunnen, että haen maalausteni naiselta jonkinlaista tukea ja rohkaisua kulkea omaa tietäni. Että olen polkuni alussa, mutta kuitenkin epävarma, olenko valinnut oikein. Ettei mikään rooli ja naisena olemisen tapa oikein sovi minulle. Koen jonkinlaista eksistenssikriisiä. Haen omaa suuntaani, naisena, ihmisenä, taiteilijana, opettajana, mutta olen epävarma. Kaipaen kannustusta, kaipaen tukea, olen yksinäinen. Tunnen oloni vieraaksi. Epävarmuuden ja yksinäisyyden länsäolo prosessissani näkyy myös maalauksieni tunnelmissa, kuten teoksissa *After the Line*, *End* ja *Dark Side*.

*Kirjoitan juostessani
eri rytmeissä.
Tänään varovasti
kokeillen
tunnustellen.
Olen ollut kipeä
kuuntelen kurkkuani
sitkeästi juuttunutta limaa
jumittunutta ajatusta.
Hiljensin melkein kävelyksi
käännyin tutussa mutkassa,
pilkun paikka.
Lisäsin hitaasti vauhtia
muutama sata metriä reippaasti
sillalla pysähdyin
kuuntelin nopeatunutta hengitystäni
hien ja lämmön tunnetta.
Jatkoin.
Kevyesti vauhtiin ja
rannan tutulla kävelytiellä lujempaa
hiljempaa
lujempaa
hiljempaa.
Viimeisellä kilometrillä kiihdytys
askeleet rullasivat
tällaista tämän pitääkin olla
jalat kevyet, pyörivät
keuhkot auki
en tiennyt sykettäni
en halunnutkaan tietää.
Lopun matkaa lönkötellen
viimeiset metrit*

*kävelleen
katsoin pimeyttä.
Tänään sinä olet
ollut hiljaa.*

Vaikka kaipaen ja haen tukea kirjoitusteni naiselta, en saa häneen aina yhteyttä. Hän on hiljaa, ei vastaa – enkä minä lopulta ehkä haluakaan hänen vastaavan. Juostessani muotoilen ajatuksiani, prosessoin ja hahmottelen lauseitani ja ihmettelen. Cixous'n mukaan naisen on "astuttava ulos hiljaisuuden loukusta, hän ei saa antaa tyrkyttää osakseen marginaalia tai haaremia"⁹⁰.

*Kirjoitan ulos roolejani
ristiriitojani ja raivoani
epävarmuuttani
yksinäisyyttäni
ahdistustani ja turhautumistani.*

Naisena olemisen kysymykset ovat merkityksellisiä työskentelyprosessissani, mutta olemassaolon kysymykset eivät voi kaventua pelkästään kysymyksiin sukupuolesta, maskuliinisuudesta ja feminiinisyydestä tai ihonväristä, kansallisuudesta. On olemassa tunteita ja aistimuksia, jotka ovat universaaleja. On olemassa fyysinen syntymä ja kuolema. On olemassa ilo ja suru, viha ja rakkaus. Kirjassaan *Valkoiset Hampaat* Zadie Smith kirjoittaa eroista kiinnostavasti ja tavanomaisesta poikkeavasta näkökulmasta⁹¹. Kirjan yksi päähenkilöistä, bangladeshilainen Alsana näkee eron ihmisten välillä vain siinä, joutuvatko he joka hetki pelkäämään kuolemaa luonnonolosuhteiden takia, kuten tulivuorenpurkausten, maanjäristysten tai rankkasateiden takia vai elävätkö he vakaalla maaperällä, turvallisen taivaan alla.⁹² Ajatus on kiinnostava, koska ihmiset jaetaan kahteen ryhmään erilaisesta näkökulmasta, kuin mihin olemme länsimaissa tottuneet. Enää ei olekaan väliä sukupuolella, ihonvärillä, uskonnolla, vaan maantieteellä ja luonnonolosuhteilla, sillä pysyykö hengissä.

⁹⁰ Cixous 2013, 45.

⁹¹ "Alsanan mielestä todellinen ero ihmisten välillä ei piililyt ihonvärissä. Ei liioin sukupuolella, uskonnossa...se piili maassa, se piili taivaassa." (Smith 2000, 186.)

⁹² Smith 2000, 186–187.

Kyllästyneenä ihonväriin, kyllästyneenä sukupuoliin, kyllästyneenä uskontoihin – näiden kaikkien vetämiin rajoihin ihmisten välillä, kohtaan mielelläni toisenlaisia käsityksiä eroista.

Kirjoituksissani mies on usein poissa. Toisinaan mies näyttäytyy kilpailijana, jonakin, joka täytyy voittaa. Toisaalta mies on myös kanssatreenaaja, vierellä kulkija. Kannustaja. Myös maalauksissani mies esiintyy harvoin. *Markus* on ainoa teos, jossa henkilö on selvästi mies. Joissakin maalauksissani hahmon voi nähdä melko sukupuolettomana, on hankalaa päätellä, onko kyseessä mies vai nainen, esimerkiksi maalauksessani *Dark Side*. Molemmat tulkinnat ovat mahdollisia. Tai ehkä kuvassa ei ole kumpikaan, vaan niin sanottu välisukupuoli, ihminen, jolla on ominaisuuksia sekä miehestä että naisesta, kolmas sukupuoli. Näissä maalauksissani suunta onkin kohti jotakin muuta: universaalia olemassa oloa, kysymystä eksistenssistä. Kipu ja kärsimys koskettavat jokaista ihmistä, oli kyseessä mikä sukupuoli tahansa, mikä rotu tahansa, mikä uskonto tahansa, mikä taloudellinen tilanne tahansa.

*Juoksin eilen kaksi ja puoli tuntia.
Tiedätkö, en ole koskaan juossut niin
pitkää treeniä, ajallisesti
minä vain juoksin
vaikka hikenä virtasi
tiesin että olin juonut
liian vähän
mutta en
pysähtynyt juomaan.
Minä vain juoksin
vaikka tunsin miten oikea
etureisi kiristyi
tunsin sen tunkkaisen painon
jo lenkille lähtiessäni.
Minä vain juoksin
sillä tiedän
niin kuin sinäkin
maratonille tarvitaan kokemusta kärsimyksestä*

*omista rajoista ja
siitä
että jaksan vaikka luulin
lyhyistyväni.*

*Ja toisinaan
vihaan tätä rajojen hakemista
yritystäni työntää niitä
kauemmaksi.*

After the Line

4. KILPAILU, URHEILU, SANKARUUS

4.1. Jänis

*Ja taas se jänis
meidän pihalla
pysähtyneenä
korvat pystyssä
jo kesäturkissa
kun minä
tyytyväisyyttäni puhisten
venyttelin parvekkeella.
Taisin jopa
hymyillä.*

Olen monesti juoksulenkeilläni nähnyt jäniksen. Vakioreitilläni Vantaajoen varrella. Käytän jänis-sanaa, vaikka kyseessä on voinut olla rusakkokin, koska en erota niitä toisistaan. Näin jäniksiä niin usein, että aloin kiinnittää niihin huomiota. Näihin pitkäkorviin törmäsin myös muilla lenkeilläni, muun muassa Mäntyharjulla, kun olin matkalla kohti Jukolan viestiä. Pidän jänistä nopeana eläimenä, ja vähän hölmönäkin. Jänis, joka loikkii auton etuvalojen edessä tajuamatta siirtyä syrjään. Monissa tarinoissa jänikselle tarjotaan hölmön roolia, muun muassa tarinassa jäniksen ja kilpikonnän kilpajuoksusta, jonka hidas kilpikonna lopulta voittaa.

*Jokin auto ajoi takanani hiekkatiellä
juoksin auton ajovaloissa
Ajattelin jänistä
josta olin nähnyt vain
takapuolen korvat
ja
jalkapohjat
se oli kadonnut jonnekin.
Minäkin olisin halunnut
kadota.*

Ehkä jänis on vain jänis. Ehkä minä olen jänis, hölmö ja sinne tänne poukkoileva. Korvat uteliaasti höröllään joka suuntaan, ja silti en kuule mitään. Suuna päänä suuntaamassa jonnekin. Jänis tuntuu toisinaan pakenevan. Tiedän sen tunteen, kun juoksemisesta muodostuu pakopaikka. Kun yritän päästä ajatuksistani irti. Kun lisää vauhtia, koska tiedän, että nopeuden myötä myös ajatusteni ääni vaimenee. On pakko keskittyä omaan kehoon, jos haluaa pitää vauhtia yllä. Ja se vapauttava tunne, kun keho on lämmin, juoksu sujuu ja ajatukset ovat jossakin taustalla. Kuulen oman puuskutukseni, kuulen oman sydämeni, voin melkein sanoa kuulevani omat keuhkoni ja vereni liikkeen. Mutta paeta mitä? Arkea, kiirettä, stressiä, rahapulaa, riitoja ja ristiriitaisia ajatuksia. Ja onko juokseminen kuitenkaan pelkkä pako? Monesti liikkeen kautta, kehollisen rytmin kautta koko elämä jäsentyy. Vaikka minulla ei olisi kotia, rahaa tai rakkautta, pystyn liikkumaan. Siirtymään paikasta toiseen.

*Joki on paikoitellen
jäätynyt.
Näin taas jäniksen.*

4.2. Kilpailemisesta

*Tuskastuin eilen
yhteislenkillä.
Kevyestä alkuveryttelystä
tulikin miesten välinen
kilpailu.
Muiden oli
pysyttävä matkassa
koska reitti oli vieras.
Tutuilla teillä
palasin kotiin.
Jätin välistä
yhteisen
salitreenin.*

*Mikä
vapauttava
olotila.
Kuunnella
mitä oma keho puhuu.*

Oma suhteeni kilpailemiseen on ristiriitainen. Vaikka olen kuntourheilija, kilpailemiselta ei voi välttyä. Maratonklubimme yhteistreeneissä kilpailuhenki on välillä lähes käsinkosketeltavaa. Hyvä puoli on, että pieni kisa kannustaa ylittämään itsensä. Juoksemaan nopeammin. Olemaan antamatta periksi. Kilpaileminen ruoskii parempiin tuloksiin. Mutta kilpailemiseen pitää olla omanlainen tahtotila, pitää haluta voittaa, olla paras. Timo Klemolan mukaan kilpailu saa aina merkityksensä voitosta ja kilpailu vaatii aina myös muita, joiden kanssa kilpaillaan ja joiden suhteen oma sijoitus määräytyy. Voittaja–häviäjä-suhde on tärkein suhde itsen ja toisen välillä. Voiton projektissa ympäristö, luonto, toinen ihminen on este, joka on ylitettävä.⁹³

Seppo Knuuttila kirjoittaa, että kilpaurheilun tärkeimmät ulottuvuudet ovat voitto ja tappio. Häviäminen on kuitenkin muuttunut sitten 1950-luvun, jolloin häviäjille naurettiin ja heidän ominaisuuksiaan pilkattiin. Knuuttilan mukaan enää viimeisenä maaliin tullutta ei välttämättä edes mainita, ei osoiteta sormella eikä hänestä lasketa leikkiä. Kaikenlainen kisojen karnevalisointi⁹⁴ on kadonnut.⁹⁵ On hyvä, etteivät häviäjät ole enää kisojen julkisen pilkan tai naurun kohteita, etenkin jos he eivät sitä tietoisesti halua. Mutta häviäjät unohtuvat helposti, vaikka he ovatkin lajissaan hyviä. He eivät ole kuitenkaan parhaita, voittajia, jotka saavat julkisen huomion ja ovat hetken aikaa kaiken keskipisteenä.

Knuuttila kirjoittaa myös, kuinka mustia miehiä, jotka alkoivat yhä useammin voittaa valkoisia kanssakilpailijoitaan, alettiin animalisoida⁹⁶. Valkoista miestä ei siten nähty puutteellisena, vaan alistetulle rodulle annettiin eläimellisiä piirteitä. Kilpailemisessa on

⁹³ Klemola 1991, 62.

⁹⁴ Knuuttila mainitsee viimeisenä urheilumaailman klovnina mäkihyppääjä Eddie Edwardsin, joka teki tappiostaan tavaramerkin ja käytti huononmuuttaan hyväksi 1980-luvulla (Knuuttila 1992, 87–88.)

⁹⁵ Knuuttila 1992, 87–88.

⁹⁶ Knuuttila 1992, 89.

edelleen näitä stereotypisiä näkemyksiä liittyen esimerkiksi rotuun ja sukupuoleen. Knuuttila huomauttaa, että esimerkiksi voimailulajeissa menestyvää naista pidetään usein negatiivisessa mielessä "miehenä"⁹⁷.

Kilpailemiseen törmää myös kouluissa. Monilla liikuntatunneilla kilpaillaan: on koriskisat, pesiskisat, juoksukisat, cooperit ja pituushyppykisat. Pettymykset ovat karvaita, olennaisinta tuntuu olevan voitto. Olennaisinta on olla paras. Kilpaileminen näyttäytyy myös pedagogiikassa monesta eri näkökulmasta. Sen voi nähdä motivoivan parempiin tuloksiin, tätä varmasti tarvitaan myös koulun jälkeen työelämässä. Toisaalta jos voitto on ainoa tavoite ja päämäärä, mitä kaikkea muuta jää näkemättä, kokematta? Oppiiko kukaan mitään häviämisestä? Oma lukunsa ova taideaineet. Voiko niissä kilpailla? Luovalla alalla työskentelevät ihmiset tietävät varmasti, mitä on kilpaileminen apurahoista, residenseistä, yhteistyökumppaneista. Jos yhteiskunnassa tarvitaan kilpailemisen sietämistä ja toisaalta niitä taitoja, jotka vievät voittoon, olisiko ihan epärealistista ajatella, ettei koulussa pitäisi viritellä kilpailuhenkistä tunnelmaa? Pärjääkö nuori yhteiskunnassa, jollei hän osaa suunnitella voittamisen strategioita, mainostaa itseään ja sietää paineita, joita kilpaileminen aiheuttaa? Onko moraalitonta kasvattaa nuoria sellaiseen maailmaan, jota ei ole?

Oman kokemuksen mukaan juoksemisen syvä ydin on kuitenkin jossakin muualla kuin kilpailuissa. Se on hiljaisilla pitkospuilla, aamu-usvaisilla rannoilla, sumuisissa peltomaisemissa. Kun kokee olevansa osa maisemaa, osa maata peittävää sammalta, osa laskevaa aurinkoa. Kun hengittää maisemaa ympärillään, kun veri kiertää maailmankaikkeuden rytmin mukaan. Kun ei ole voittajia eikä häviäjiä. Ei sekuntikelloja eikä kalkkiviivoja. Ehkä koulumaailmaankin voisi tuoda näkemyksiä ja kokemuksia kulttuureista, joissa kilpailuhenkeä ei arvosteta tai sitä pidetään suorastaan huonona ominaisuutena. Knuuttila mainitsee esimerkkinä Uuden Meksikon puebloihin kuuluvien zunien kulttuurin⁹⁸.

⁹⁷ Knuuttila 1992, 90.

⁹⁸ Knuuttila 1992, 90.

Dark side

4.3. Pimeä puoli

*Mutta sinä
maalilinjan jälkeen näytät väsyneeltä
yksinäiseltä.*

*Mikä olikaan voittosi hinta
joudutko kantamaan sellaisia
salaisuuksia
joita et voi jakaa
kenenkään kanssa.*

*Joudutko elämään valheessa
jossa ei ole nimeä
verensiirrolle
dopingille*

*jossa näytellään
rehellistä kunnollista
kaikkensa antanutta urheilijaa
joka
saavutti voittonsa uhraamalla
päivänsä, yönsä, nuoruutensa, kehonsa.
Kaikki ne irronneet kynnet
sadattuhannet hikipisarat
hiljaiset kyyneleet
muljahtaneet polvet
nyrjähtäneet nilkat
kramppaavat pohkeet ja pakarat
käsät kaatumiset
vammat ja vaarat.
Oliko se
sen arvoista?*

Huippu-urheilun pimeä puoli on verensiirtojen ja kiellettyjen aineiden maailma. Se, missä pitää pärjätä keinolla millä hyvänsä. Järjettömät riskit, jotka liittyvät oman kehon turmelemiseen. Naiset, joilla on miesten lihakset ja viikset. Ja kun ura on ohi, kukaan ei enää muista, kukaan ei ole enää kiinnostunut. Kuka juhli Mika Myllylää doping-sotkujen jälkeen? Kuka ylisti alkoholisoitunutta ex-hiihtäjää? Media rahasti uteliasta kansaa repsahtaneen miehen elämällä. Koko hiihtoura ja sen mukanaan tuoma maine ja kunnia, mitalit ja palkinnot saivat varjonsa. Urheilija kelpaa yleisölle vain voittaessaan, tuodessaan mainetta koko kansalle. Urheilija ei ole ihminen, urheilija on kone, äärimmäiseen huippuunsa viritetty instrumentti. Teoksessani *After the Line* juoksija on yksin, maalilinjan jälkeen, väsyneenä, kaikkensa antaneena, ehkä pettyneenäkin. Inhimillisenä ihmisenä, jolla on tunteet. Ei enää juoksua suorittavana koneena.

Mutta olisi yksisilmäistä nähdä vain varjot. Urheilussakin on hetkensä. Viimeiseen saakka hiotut taidot, kaikki ne jalkapalloilijat, jotka ovat treenanneet tuhansia ja tuhansia tunteja. Purjehtijat, jotka ovat mestareita veneensä käsittelyssä. Oman kehon harjoittamisen syvä

viisaus esimerkiksi itämaisissa taistelulajeissa. Joukkue, joka pelaa erinomaista yhteispeliä. Jos jotakin urheilusta voisi soveltaa koulumaailmaan, se olisi juuri tämä taitojen hiomisen hienous. Että asiat eivät tapahdu hetkessä, että treenaaminen johtaa lähes väistämättä jonkinlaiseen kehitykseen. Harva pystyy juoksemaan maratonia muutaman viikon harjoittelun jälkeen. Valmistautuminen vaatii satojen tuntien treeniä. Mutta huippu-urheiluun kuuluu voittaminen, ei vain itsensä voittaminen vaan myös muiden (vrt. Klemola). Ehkä pedagogisessa työssä voitontavoittelun sijasta voitaisiin keskittyä enemmän ihmisenä kasvamiseen fyysisen harjoittelun avulla. Se, mitä tapahtuu kehossa, vaikuttaa ihmiseen kokonaisvaltaisesti. Eeva Anttilan mukaan esimerkiksi tanssi kietoo ihmisen pauloihinsa kehollisten tuntemusten, kokonaisvaltaisen kokemuksen ja yhteisöllisen tapahtumisen kautta⁹⁹.

*Luin lehtijutun
jossa epäiltiin, että
jätit Moskovon MM-kisojen
maratonin kesken
rahan takia.
Miksi tuhlatakaan aikaa
mitaleihin, kukkakimppuihin
maineeseen ja kunniaan
jos jossain muualla muutaman päivän
päästä voisit juosta rahasta.*

Pedagogisesta näkökulmasta katsottuna on suotavaa, että sankarinpalvonnan sijaan yritetään nähdä ne mekanismit ja ilmiöt, jotka ovat esimerkiksi huippu-urheilun takana. Että urheilijat voivat todellakin olla laskelmoivia ja miettiä, missä kisoissa voitto ja sen mukanaan tuoma rahasumma olisivat mahdollisia. Ja voiko heitä siitä syyttää? Eikö heidänkin pitä saada "palkkansa" kovasta treenaamisesta, eikö se ole inhimillistä? Vai onko urheilija velkaa omalle maalleen koko elämänsä, pitääkö hänen sokeasti vanhoja isänmaansa nimeen ja käyttäytyä kuin ihmisrobotti? On uskallettava kysyä, miksi voittaminen on niin tärkeää, miksi tunnollinen harjoittelu on tärkeää? Miksi jalkapalloilija Zlatan Ibrahimović on jumalasta

⁹⁹ Anttila 2009, 84.

seuraava, miksi lapsille annetaan nimeksi Ronaldo tai Jere, miksi Brasilian MM-jalkapallojoukkueen valmentaja Luiz Felipe Scolari pyytää anteeksi kansalta, kun Brasilian jalkapallojoukkue häviää murskaavasti finaalipaikan MM-kisoissa?

On hyvä olla myös mediakriittinen, kun lukee uutisia urheilusta ja urheilijoista. Esimerkiksi huippu-urheilijan maratonin keskeyttäminen saattaa johtua jostakin muusta kuin siitä, ettei ole enää kiinni voitossa ja rahassa. Ehkä neste ei imeytynyt, vanhat vammat vaivasivat. Miksi silloin ei voisi keskeyttää? Media alkaa usein kritisoida kilpailijaa tai ketä tahansa "menestyjää", kun häntä on ensin suitsutettu sivukaupalla. Ylistämisen lisäksi myös kritiikki myy.

4.4. Sankaruudesta

*Hetki
kun kaikki ollut, mennyt, tuleva on läsnä
– kaikki omassa järjestyksessään
sovussa keskenään.
Tiedät miten ja miksi olet
tullut tähän
tiedät mitä on tehtävä
Ne sadepisarat, jotka
jumalasi antoi
tiesit
että se olisi päiväsi
se olisi matkasi
se olisi voittonsi.
Kun koko olemuksestasi huokuu
varmuus, ettei mitään pelättävää ole
ettei edes kaatuminen juomapisteellä
pysty lannistamaan sinua.
Kun vielä viimeisellä kilometrillä pystyt lisäämään vauhtia
olet vain sinä
musta asfaltti
lenkkareidesi rytmi.*

*Sanot, että pidän sinun pitkistä sääristäsi
päättäväisestä katseestasi
rennosta olemuksestasi.
Sanot, että pidän sinusta
koska olet tumma
koska tulet juoksijoiden maasta.
Sanot, että minä pidän sinun sankaritarinastasi
että minä olen kirjoittanut sinulle sankaritarinan.*

Jokaisessa kulttuurissa kirjoitetaan sankareista ja rakennetaan heidän ympärilleen mitä erilaisempia myyttejä. Sankareita ovat jalkapalloilijat, Idols-tähdet, Talent-tähdet, Formula-kuskit. Lista on loputon. Mitä sankaruus oikeastaan on, keitä sankarit ovat? Sankarit toimivat jonkinlaisina esimerkkeinä muun muassa taistelemisesta, oman tiensä raivaamisesta ja periksiantamattomuudesta. He voivat rohkaista ihmisiä kulkemaan kohti unelmiaan, he voivat olla hyviä tai huonoja esimerkkejä. Mutta myös sankaruuteen tulisi suhtautua kriittisesti, sillä sankaruus tarjoaa usein vain kiiltävän puolen elämästä. Mika Ojakangas kirjoittaa, ettei kenestäkään yksittäisestä kasvattajasta, niin sanotusta tavallisesta ihmisestä tule sellaista idolia kuin julkisuuden sankarista. Ojakankaan mukaan näin ei pidäkään käydä, sillä idoli välittää vain oman sankaruutensa, mutta auktoriteetti tarjoaa kokonaisen maailman.¹⁰⁰

Miksi pohdin, värittelen ja kirjoitan sankaritarinaa? Minua kiinnostaa, mistä ihminen on joutunut luopumaan, jos hän keskittyy täysin urheilemiseen. Treenaan itse neljästä kuuteen kertaan viikossa. Töiden, opiskeluiden ja maalaamisen ohessa tehdyt treenit vievät viikosta useita tunteja. Lisäksi tulevat treenipaikalle menemisestä, suihkut ja valmistelut. Olen silti vain tavallinen kuntourheilija. Harjoitteluuni käyttämäni aika on pois esimerkiksi sosiaalisesta elämästä, ystävien tapaamisesta. Toisaalta juoksemisen kautta olen tavannut uusia ihmisiä ja tutustunut heihin. Harjoittelen maratonklubilaisten kanssa 1–2 kertaa viikossa, ja ydinporukasta on tullut todella tiivis. Myös avopuolisoni harrastaa juoksemista ja harjoittelemme usein yhdessä. Vaikka en ole mikään julkisuuden sankari, voin tunnustaa, että jokaisen maratonin jälkeen maaliin päästessäni olen tuntenut itseni jonkinlaiseksi sankariksi. Tämä on ehkä se kokemus, jonka mielelläni soisin monille. Että asettaa itselleen tavoitteen,

¹⁰⁰Ojakangas 2001, 88.

haastaa itsensä, laittaa kaikkensa peliin. Ei sen takia, että juoksisi upean ajan tai voittaisi mitalin, vaan siksi, että antaisi itselleen mahdollisuuden johonkin uudenlaiseen kokemukseen ja sen myötä uuteen tapaan katsoa itseään, tutkia itseään ja parhaimmillaan oivaltaa jotain oman elämän kannalta merkittävää. Se voisi olla niin sanotun tavallisen ihmisen sankaruutta.

*Kaatua
ja nousta uudelleen
kaatua ja nousta uudelleen
kaatua ja nousta.
Hikisenä, nolona, häpeissäni
rapaa valuen
räkää pyyhkien nieleskellen kyyneleitä.
Kaatua ja nousta uudelleen.
Vain sillä on väliä
että nousee
uudelleen.
Minä tiedän,
että sinä tiedät
mistä tässä on
kyse.*

Markus

5. AJATUKSIA TAIDEKASVATUKSEN MAHDOLLISUUKSISTA

5.1. Koulu ja identiteettityöskentely

Monikulttuurisuus käsitetään Suomessa usein maahanmuuton seuraukseksi, vaikka maa on ollut aina monikulttuurinen. Suomessa on ollut "etnisiä" kulttuureita, kuten suomalaiset, suomenruotsalaiset, saamelaiset ja romanit.¹⁰¹ Lisäksi on ollut luokkapohjaisia kulttuureita, esimerkiksi työväenkulttuuri¹⁰². 1800-luvun kansakunnan rakentamisprosessista lähtien on luotu myyttiä etnisesti ja kulttuurisesti homogeenisesta Suomen kansasta¹⁰³. Lehtosen mukaan suomalaisessa monikulttuurisuuskeskustelussa näyttää olleen oletuksena se, etteivät maahanmuuttajat muuta suomalaista kulttuuria ja että maahanmuuttajien kulttuuri säilyy muuttumattomana¹⁰⁴.

Itähelsinkiläisen alakoulun luokan ovesta saattaa lukea: englantia, viro, somalia, kurdi, venäjä, hindi, kiina. Ne ovat kieliä, joita luokkaan kuuluvat lapset puhuvat äidinkielenään. Kielten lisäksi lapsilla on eri kansallisuudet ja monet kuuluvat uskonnon opetuksessa eri ryhmiin, osa on ortodokseja, osa muslimeja, osa kristittyjä ja osa opiskelee elämäntietoa. Yhdessä alakoulun luokassa kohtaavat monet erilaiset kulttuurit ja identiteetit, puhumattakaan kokonaisesta koulusta. Suomeen muuttanut alakouluikäinen lapsi elää varmasti melkoisessa hämmennyksessä. On se identiteetti, mikä on muotoutunut kotimaassa, mikä on muokkautunut ja muuttunut, ja on kaikki uuden kulttuurin¹⁰⁵ mukanaan tuomat asiat: uusi kieli, erilaiset tavat ja perinteet, erilaiset tarinat.

Sirpa Lappalainen on tutkinut väitöskirjassaan¹⁰⁶ kansallisuutta, etnisyyttä ja sukupuolta lasten välisissä suhteissa ja esiopetuksen käytännöissä. Hänen mukaansa suomalaisuus käsitteellistyi lähtökohtaisesti valkoihoisuutena. Tumman ihonvärin myötä rakentuvaa

¹⁰¹Lehtonen 2004, 200.

¹⁰²Lepola 2000, 199.

¹⁰³Oikarinen-Jabai 2008, 23.

¹⁰⁴Lehtonen 2004, 201.

¹⁰⁵Hallin mukaan globalisoituminen "patistaa" ihmisiä ajattelemaan kulttuurin uudelleen. Esimerkiksi paikka mielletään usein joksikin todelliseksi paikaksi, jonne on syntynyt tietynlainen "elämän kirjo". Nykyään yhteinen merkitysjärjestelmä voi kehittyä sellaistenkin ihmisten välille, jotka asuvat toisistaan kaukana. Uudet kommunikaatiojärjestelmät mahdollistavat tämän. (Hall 2003, 88, 91.)

¹⁰⁶Lappalaisen väitöskirja *Kansallisuus, etnisyyttä ja sukupuoli lasten välisissä suhteissa ja esiopetuksen käytännöissä* on hyväksytty vuonna 2006.

ulkopuolisuuden kokemusta eivät riittäneet kumoamaan "ylisukupolvinen läsnäolo, kieliyhteisöön kuuluminen ja valtionkansalaisuus".¹⁰⁷ "Päiväkodissa järjestetyn itsenäisyyspäivän juhlan seremoniat voi nähdä melko puhtaaksiviljeltyinä esimerkkeinä banaalista nationalismista. Vaikka erityisesti juhlia järjestettäessä pyrittiin sensitiivisyyteen ja kehittämään mukaanottavia käytäntöjä, juhlien rituaaleissa Suomi näyttäytyi kulttuurisesti ja etnisesti homogeenisena valkoisena kansakuntana."¹⁰⁸ Oikarinen-Jabain mukaan ensimmäinen identiteetti, joka tarjotaan suomalaisessa koulukontekstissa ei-valkoihoiselle henkilölle on muukalainen¹⁰⁹.

Kävin syksyllä 2013 sijaisena ollessani mielenkiintoisen juttutuokion muutaman ensimmäisellä ja toisella luokalla olevan lapsen kanssa, joille pidin tukiovetusta. Jostain syystä aloimme puhua joulusta ja joulupukista. Silloin luokassa oleva tumma poika, muistaakseni Somaliasta lähtöisin oleva, totesi kovaan ääneen, ettei mitään joulupukkia ole olemassakaan eikä joulupukki mitään lahjoja tuo, vaan aikuiset ovat ostaneet ne. Muutamat vaaleat tytöt puolustivat valkoparran olemassaoloa, mutta poika ei antanut periksi. Tilanne oli mielestäni paitsi jotenkin huvittava, hyvin opettavainen ja kertoi niistä kulttuurieroista, joita kouluissa tänä päivänä kohtaa. Sen sijaan, että jouluhössötystä tyrkytetään kaikille kouluissakin, voitaisiin välillä tutustua esimerkiksi muslimien tapaan juhlia ramadan-paaston päättymistä. Lappalainen näkee kulttuurierot myös käsitteenä, jota käytetään selityksenä esimerkiksi silloin, kun maahanmuuttajaperhe problematisoi esiopetuksen kasvatuskäytäntöjä rajoittamalla lastensa osallistumista joulujuhliin tai taide- tai liikuntakasvatukseen¹¹⁰. Lappalaisen mukaan "eroihin perustuvassa monikulttuurisuusajattelussa kulttuurit asettuvat hierarkiseen järjestykseen siten että suomalainen kulttuuri näyttäytyy viime kädessä aina ylivertaisena 'muihin' kulttuureihin nähden"¹¹¹.

Oikarinen-Jabain mukaan monella toisen sukupolven suomalaisilla nuorilla, joilla on juuret Euroopan ulkopuolella tai jotka ovat tummempia kuin keskivertosuomalaiset, on vaikeuksia nähdä itsensä Suomen kansalaisina, koska heidän kansalaisuutensa kyseenalaistetaan päivittäin¹¹². Elo–syyskuussa 2014 suomalaisessa mediassa käsiteltiin erään kansanedustajan ja kaupunginvaltuutetun kommentteja, joissa hän ihmetteli, miten maahanmuuttajataustaiselle

¹⁰⁷Lappalainen 2006, 46.

¹⁰⁸Lappalainen 2006, 42.

¹⁰⁹Oikarinen-Jabai 2011b, 91.

¹¹⁰Lappalainen 2006, 44.

¹¹¹Lappalainen 2006, 38.

¹¹²Oikarinen-Jabai 2011b, 96.

perheelle voidaan ostaa toimeentulotuella uudet lastenvaunut¹¹³. Tällaiset julkisuudessa esitetyt, ihmisiä luokittelevat ja eriarvoistavat kommentit lisäävät hämmennystä. Niissä tummaihoiset ihmiset luokitellaan automaattisesti maahanmuuttajiksi, jotka elävät suomalaisten verorahoilla. Käsitykset perustuvat paitsi kuulopuheisiin myös räikeisiin ennakkoluuloihin. Ostarilla lastenvaunujensa kanssa käyskentelevä tummaihoisen nainen voi olla suomalainen, joka on omilla palkkarahoillaan ostanut lastenvaunut. Koulun ei pitäisi olla paikka, jossa tuetaan ajattelua valkoisesta homogeenisestä suomalaisesta kansasta¹¹⁴. Oikarinen-Jabain mukaan monille suomalaisille valkoisuus on normi. Valkoisuutta pitäisi kuitenkin käsitellä rinnakkain muiden rodullistavien positioiden kanssa¹¹⁵. Identiteeteistä opinnäytteensä tehnyt Masih korostaa puolestaan kriittisen mediakasvatuksen tärkeyttä taidekasvatuksessa¹¹⁶.

Pedagogisessa työssä kysymykset identiteetistä ja kuulumisesta johonkin ovatkin ensiarvoisen tärkeitä. Lastenvaunukomentointi ja siitä noussut asian käsittely julkisuudessa ovat sellaista materiaalia, jota voisi käsitellä myös kouluissa. Pelkät saarnat suvaitsevaisuudesta ja erilaisuuden ymmärtämisestä tuskin auttavat. Olennaisinta olisi, voisiko asioita käsitellä jotenkin toisin? Voisiko esimerkiksi visuaalisuutta ja keuhollisuutta käyttäen pureutua aiheeseen uudella tavalla. Jos esimerkiksi huivin käyttämistä kokeilisivat jossakin "performanssissa" koko luokka tai jos vaikka joulupukki pilkottaisiin visuaalisesti palasiksi ja etsittäisiin sille vastaavia hahmoja muista kulttuureista. Niin, ettei koululaisten jälleen kerran tarvitsisi ottaa vastaan suvaitsevaisuusinfoa kaadettuna tietona, vaan että erilaisuutta käsiteltäisiin eläytymällä, kokeilemalla, kuvittelemalla, maalaamalla, kirjoittamalla erilaisia tekstejä, runoja, tarinoita ja yhdistelemällä näitä elementtejä¹¹⁷. Toiminnallisuuden ja osallistavuuden kautta päästään myös käsiksi nuorten omaan ääneen. Tällaisissa projekteissa myös opettaja joutuu olemaan avoin tuntemattomalle, avoin dialogisuudelle ja uuden syntymiselle. Niin, että myös opettaja oppii opiskelijoiltaan.

¹¹³Ks. Ilta-Sanomat 31.8.2014. <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288731643934.html>

¹¹⁴Kirjoittaessani opinnäytetyötäni syyskuussa 2014 silmiini osui Ylen uutinen, jossa taideyliopiston rehtori Tiina Rosenberg toivoo lisää keskustelua siitä, kuka on suomalainen. Hänen mukaansa silloin, kun kansalla tarkoitetaan pelkästään suomenkielistä, valkoihoista, heteroseksuaalista naista tai miestä, lähestytään fasismia. (http://yle.fi/uutiset/taideyliopiston_rehtori_kysyy_kuka_saa_olla_suomalainen/7464317. Luettu 11.9.2014.)

¹¹⁵Oikarinen-Jabai 2011a, 105.

¹¹⁶Masih 2012, 21.

¹¹⁷Kun valitsin menetelmäksi kirjoittamisen sinälle, kuvitellulle henkilölle, uskalsin nostaa esille vaikeitakin kysymyksiä, koska ne eivät henkilöityneet minuun tai omiin kokemuksiini niin voimakkaasti. Sinälle kirjoittaminen ja fiktiivisyys autoivat minua ylittämään rajoja, joita olisi ollut vaikea ylittää muuten.

hooksin mukaan "haluttomuus tarkastella opettamista näkökulmasta, johon sisältyy tietoisuus rodusta, sukupuolesta ja luokka-asemasta, liittyy usein pelkoon opetustilanteen ryöstäytymisestä opettajan hallinnasta ja tunteiden sekä intohimojen pääsemisestä valloilleen"¹¹⁸. Mutta jos opetusta haluaa muuttaa, on otettava riskejä. On uskallettava ottaa se riski, että esimerkiksi jostakin aiheesta tulee intohimoinen väittely ja jopa ovet saattavat kolahdella. Onko se niin vaarallista? Ehkä tunneilla pitäisikin toisinaan käsitellä sellaisia teemoja, jotka provosoivat, herättelevät nukkuvia ja antavat aihetta mielipiteille. hooks puhuu osallistavasta pedagogiikasta, jonka tavoitteena on "opetustilanteen demokratisoiminen niin, että jokainen opiskelija tuntee velvollisuudekseen osallistua siihen"¹¹⁹. Liian monesti törmään tilanteeseen, jossa osa luokasta on vaipunut pulpettien taakse horrokseen, josta havahdutaan välillä katsomaan kännykkää.

Kun aloin maalata teoksiani, joiden lähtökohtana oli valokuva tummasta juoksijasta, en vielä aavistanut, millaisten kysymysten äärelle teokset minut veisivät. Tämä konkretisoitui kirjoittamisvaiheessa, kun en pohtinutkaan tekniikkaan, sommitteluun ja värien käyttöön liittyviä kysymyksiä, vaan mietin, miksi maalaan tummaa naista? Valintani oli osittain esteettinen, mutta muutakin. Huomasin alkaneeni pohtia asiaa laajemmin: mietin toiseutta, joka liittyy rotuun, sukupuoleen ja sosiaaliseen luokkaan. Erojen lisäksi mietin myös, mikä on ihmisille yhteistä. Aloin yhä enemmän kiinnittää huomiota kehollisuuteen ja tunteisiin, jotka tuntuvat yhdistävän ihmisiä. Törmäsin myös omiin ennakkoluuloihini ja stereotypiseen ajatteluuni, mitkä osittain johtuvat tiedon- ja kokemuksenpuutteestani, mutta myös siitä, etten tiedosta niitä.

Oikarinen-Jabain mukaan historiallisissa prosesseissa mieliin ja kehoihin piirtyneet käsitteet täytyisi kyseenalaistaa¹²⁰. Paitsi omien kuvien, myös oppilaiden kuvien ja tekstien analysoiminen on tärkeää. Marjo Räsänen toteaa, että taitava opettaja osaa lukea oppilaidensa kuvia. Hän voi tarjota tehtävänantoja, jotka saattavat paljastaa oppilaiden stereotyyppisiä ja osittain rasistisiakin näkemyksiä. Räsänen mukaan esimerkiksi mainoksia analysoimalla päästään kulttuuristen ennakkoluulojen ytimeen.¹²¹ Kun erot ja niiden taustat tunnistetaan ja kohdataan, ne alkavat menettää merkitystään. Kuvia voi käyttää myös identiteetin rakentamisessa. bell hooks on todennut, että käyttämällä kuvia ihmiset yhdistävät itsensä

¹¹⁸hooks 2007, 76.

¹¹⁹hooks 2007, 77.

¹²⁰Oikarinen-Jabai, 2011a, 112.

¹²¹Räsänen 2008, 267.

parantavaan, lunastavaan muistiinsa, joka mahdollistaa radikaalien identiteettien rakentamisen sekä sellaisten mielikuvien luomisen, jotka vastustavat kolonialistista katsetta.¹²²

5.2. Moniaistisuus ja kehollisuus

*Ajattelin aikaisemmin
että voima tulee pääni kautta
ajatusteni kautta.
Sitten kiinnostuin käsistäsi
omista käsistäni.
Mitä enemmän minä tutkin käsiä
sitä selvemmin tajusin
että voima kulkee
käsien kautta.*

Työskentelyni opinnäytetyötäni tehdessä on ollut hyvin moniaistinen. Koko prosessi on lähtenyt liikkeestä ja kehosta, juoksemisesta. Olen jäsentänyt monia ajatuksiani, kuunnellut kehoani ja tiedostanut tunteitani liikkeessä, juoksemisen rytmissä. Lenkin jälkeen olen usein kirjoittanut ylös ajatukseni ja tunteeni. Kirjoitin pääasiassa käsin avolehtiöön, koska silloin käden liike on toisenlainen kuin koneella kirjoittaessa, kynän ääni paperilla kiehovampi kuin tietokoneen näppäinten ääni. Olen istunut kirjoittaessani pöydän ääressä, toisinaan sängyllä tai sohvalla. Käsin kirjoittaminen avolehtiöön on ollut myös nopeampaa kuin koneella kirjoittaminen, jolloin täytyy etsiä koneen äärelle, käynnistää se, odottaa tiedostojen avautumista, ja siinä ajatus jo harhaileekin monille poluille. Silti, liikettä, kehon kieltä ei voi koskaan täysin kääntää kirjoitetuksi kieleksi. Heimonen huomauttaakin, ettei tanssimista voi saada kokonaan haltuun, sillä lihassa on toiseus, jota ei voi tietää¹²³.

Kehollisuus on vahvasti läsnä myös maalaamisessa, joka itsessään on hyvin fyysistä työskentelyä. Käden liike maalatessa, koko kehon liike maalatessa. Välillä istun tuolilla ja

¹²²hooks 1995, 64, Oikarinen-Jabai 2008, 84.

¹²³Heimonen 2009, 13.

maalaan, välillä seison tuolilla ja maalaan. Välillä istun polvieni päällä lattialla ja maalaan. Maalaaminen ei koskaan tapahdu vain yhdessä staattisessa asenossa, vaan pienessä liikkeessä. Liike yhdistyy aisteihin, näkemiseen ja kuulemiseen. Sormien, ranteen, käsivarren ja olkapään liikkeet katseeseen, joka havainnoi, korviin, jotka kuulevat. Ehkä keskustelua käytävällä, ehkä avoimen ikkunan kautta askeleet kadulla. Toisinaan kuuntelen radiota, musiikkia ja kevyitä juontoja, toisinaan en pysty edes avaamaan radiota, koska se häiritsee keskittymistä.

Merleau-Pontyn mukaan "lainaamalla ruumiinsa maailmalle maalari muuttaa maailman maalaukseksi"¹²⁴. Hän palaa tässä jälleen toimivaan ja todelliseen ruumiseen, sillä pelkkä henki ei voi maalata. Ruumiiseen, joka on näkemisen ja liikkeen punos.¹²⁵ Opinnäytetyötäni kotona kirjoittaessani olen kuullut virolaisten rakennusmiesten askareiden äänet pihalla, puheen, josta en ole ymmärtänyt juuri sanaakaan, tuulettimen hurinan olohuoneessa hellepäivinä, autojen tööttäykset kadulla. Anne Sunilan mukaan "katseen, käden, kuulon yhteistyön vaikutuksesta syntyy aistimuksia, jotka sisältävät ulotteisuutta itsessään, toisiinsa ja tilaan nähden"¹²⁶.

Kokonaisvaltaisen oppimisen puolesta puhuvan Räsänen mukaan kuvat, äänet ja liikkeet ovat sanojen ohella arvokkaita tapoja tutkia ja esittää todellisuutta, mikä tukee nykyistä kasvatustutkimusta. Sen mukaan kaikilla pitäisi olla mahdollisuus erilaisiin tietämisen tapoihin, ja siksi niitä olisi kehitettävä koulussa.¹²⁷ Kuvataidetuntien teemoja voisi lähestyä moniaistisesta näkökulmasta. Ihmisen anatomiaan ja mittasuhteisiin voisi tutustua piirtämisen lisäksi esimerkiksi liikkeen kautta, kosketuksen kautta.¹²⁸ Liike, esimerkiksi tanssiminen, kytkee meidät monenlaisiin tunteisiin ja aistimuksiin, jolloin myös kuvalliseen ilmaisuun saattaa tulla jotakin uutta, jotakin sellaista, mitä ei olisi tullut ajatelleeksi ilman liikettä. Kehitysvammaisten kanssa paljon työskennelleen Minna Haatajan mukaan "taide punoo kommunikaatioverkkoa useamman aistin alueelle"¹²⁹.

¹²⁴Merleau-Ponty 2012, 420.

¹²⁵Merleau-Ponty 2012, 420.

¹²⁶Sunila 2008, 26.

¹²⁷Räsänen 2010, 51.

¹²⁸Kosketusta kavahdetaan usein kouluissa, koska siinä mennään herkälle ja henkilökohtaiselle alueelle. Monet ehkä pelkäävät sen olevan liian kiusallista tai aiheuttavan hankalia tilanteita. Opettajat tuntuvat välttävän koskettamista, ettei kukaan ajattele koskettamisen olevan vääränlaista luonteeltaan. Olen tavanut myös opettajia, jotka ottavat rohkeasti lapsen syliin, silloin kuin muuta rauhoittumisen paikkaa ei ole.

¹²⁹Haataja 2007, 85.

Opiskellessani kuva-artsaaniksi Pekka Halosen akatemiassa, menimme kerran piirustustunnilla vieraaksi Teatterikorkeakoulun tanssitaiteen laitokselle. Tunti alkoi yhteisellä lämmittelyllä, johon osallistuivat opettajat ja oppilaat. Sen jälkeen teimme harjoituksen, jossa pareina oli yksi kuvataideopiskelija ja yksi tanssitaiteen opiskelija. Harjoituksessa toinen seisoi paikoillaan silmät kiinni ja toinen kevyesti koskettelemalla "herätteli" toisen kehoa. Muistan, miten toisen, tuntemattoman ihmisen kosketus ja siihen keskittyminen, koko omaan kehollisuuteen keskittyminen oli voimakas kokemus, jossa tiedostin kehoni ääriviivoja ja joka sai veren kohisemaan.¹³⁰ Tanssityöpajoista materiaalin omaan väitöskirjaansa kerännyt Heimonen toteaa, että "uusi tilanne luo uuden yhteyden ja rakentaa merkitykset. Ympäristö tarjoaa merkitysyhteyden, opiskelijat etsivät yhteyttä itseensä ja toisiinsa erilaista ympäristöä aistien".¹³¹

Erilaisista oppintunneista ja työpajoista innostuneena haluaisin kokeilla, mitä tapahtuu, kun opiskelijoiden kanssa yhdistää juoksemisen ja maalaamisen. Niin, että juoksemisessa ei ole kilpailullista ulottuvutta vaan että se toimii toisenlaisena lähtökohtana kuvataidetuntiin. Vaikka Suomessa onkin meneillään varsinainen juoksubuumi, moni muistaa edelleen koululiikuntatunneilta cooperin testit ja 1500 metrin juoksut. Oma yläasteen liikunnanopettaja testasi tyttöjen kunnon juuri 1500 metrin jouksussa. Odotin kohtalokasta kunnontestauspäivää kamalan jännityksen vallassa. En muista aikaani, juoksu taisi mennä jopa paremmin kuin odotin. Mutta muistan selkeästi mahassa mourineen jännityksen ja juoksun jälkeisen helpotuksen. Verenmaun suussa. Sen, että hävisin ainakin lentopalloa pelanneelle ystävälleni, kaksoissisarelleni ja jollekin muulle.

Olisiko koulussa mahdollista tuoda taidekasvatuksen keinoin toisenlainen näkökulma juoksemiseen? Tiedän, että perinteisiä juoksukisoja rakastavat ne, joiden on helppo hymyillä eli voittajat. Jotkut kuitenkin vihaavat niin paljon koululiikuntaa¹³², että suhtautuvat kielteisesti kaikenlaiseen liikkumiseen peruskoulun jälkeenkin.¹³³ Jos juoksemista tai mitä

¹³⁰Harjoitus tehtiin turvallisessa ympäristössä ja selkein säännöin. Alkulämmittelyjen jälkeen piirsimme vapain välinein nopeita luonnoksia liikkeestä ja tanssista. Muistan tuon päivän vieläkin elävästi, koska emme piirtäneet koulun tutussa tilassa elävää mallia, vaan koimme ja teimme jotakin uutta ja erilaista.

¹³¹Heimonen 2009, 14.

¹³²Matti Pietilä valmistelee työryhmänsä kanssa opetussuunnitelmauudistusta, jonka tarkoitus on muuttaa koululiikunta hyvinvointioppiaineeksi vuonna 2016. Lajien opettamisen sijaan keskityttäisiin enemmän liikunnallisten perustaitojen kehittämiseen. (<http://www.hs.fi/urheilu/Koululiikunnassa+t%C3%A4ysk%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6s++kilpailut+korvataan+ryhm%C3%A4hengen+luomisella/a1411744137855>. Luettu 27.9.2014.)

¹³³Lukiassa liikunnanopettajanani oli vastavalmistunut liikunnanopettaja, jonka pedagogiassa korostui

tahansa muuta urheilulajia tarkasteltaisiin joskus esimerkiksi matkana omaan itseen, voitaisiin lajiin saada toisenlainen ulottuvuus. Se ei olisikaan enää kilpailemista, vaan esimerkiksi oman identiteetin ja olemassaolon pohdintaa kehollisuuden avulla. Varto toteaa, ettei itse kuitenkaan löydy yksin, vaan se on ohjaamisen, esimerkiksi jäsentyneen kasvatuksen ja koulutuksen asia¹³⁴.

*Sinä tulit luokseni
letitit jälleen hiuksiani
aloitit varmoin pehmein ottein.
Tiesit, että se kestäisi kauan
ettei lettejä tehty muutamassa tunnissa
eikä maratonille treenata kahta viikkoa
Kätesi pujottelivat hiuksiani nopeasti
otteesi kovenivat
varmuus lisääntyi.
Hitaan alun jälkeen
lihasten lämmettyä myös
vauhti kovenee
sinä tiedät sen
ei ole yhdentekevää
miten pitkään juoksuun
valmistautuu.
Joka ikinen yksityiskohta kunnossa
kengännauhat, kynnet ja letit.
Paita jonka kainalosaumat
eivät hankaa
sortsit, jotka eivät kiristä vyötäröltä.
Päänahkaani sattuu,
nykäiset niin kovaa, että*

liikunnan riemu ja sen terveyttä edistävä ja ylläpitävä vaikutus. Hän ei suosinut kilpailemista. Kilpaileminen voi toki johtaa itsensä haastamiseen ja uudenlaisiin näkökulmiin, mutta kaikkien kohdalla kilpailu ei ole motivoivaa.

¹³⁴Varto 1996, 2.

*hätkähdän.
Pysy hereillä,
yritätkö sanoa?*

*Vesi nousee alaluomelle,
ilman kyyneleitä ilman hikeä
ei tätäkään matkaa tehty.*

Kuresaar

EPILOGI

Siivoan työhuonetta. Paistaa aurinko, hellekesän viimeisiä kuumia päiviä. Sinä olet seuranani monissa maalauksissani, kuvissa työhuoneeni seinällä. Pakkaan maaleja, tyhjennän laatikoita ja heitän roskeen muovipusseja, paperinpaloja, käsineitä, laatikoihin kertynyttä turhaa tavaraa. Jätän vielä muovihaarukat muutaman viimeisen viikon eväitä varten. Haarukoilla olen syönyt monet kerrat jugurttia, kun en koskaan muistanut ostaa lusikoita. Vilkaisen tyhjää kenttää, maalausta, joka on vielä viimeistelemättä. Rata on tyhjä.

Jälkijuoksun aika. 13.8.2014. Maratonilla olisin nyt noin 32 kilometrin kohdalla. Siinä paikassa, mistä alkavat viimeisen vitutuksen kilometrit. Lenkkarini ovat märät, ne painavat. Reiteni huutavat ja tiedän, että matkaa on vielä noin kymmenen kilometriä. Niin on tämän opinnäytteen tekemisenkin kanssa. Olen aloittanut sijaisuuDET tällä viikolla, olen huutanut sunnuntaina tuskasta, kun hyvin alkanut maalauspäivä päättyi turhaan puurtamiseen. Pyyhin monen tunnin työn tärpätillä. Kesän vapaus oli ja meni. Nyt tutkin kalenteriani, suunnittelen aikatauluani, mietin, missä kohtaa ehdin kuvata maalaukseni, taittaa tekstin ja kuvat. Ja hien: älä stressaa, älä stressaa. Kuljen bussilla, metrolla, ratikalla kirjastosta toiseen hakemassa vielä viimeisetkin lähteet.

Opinnäytetyöni punainen lanka, joka yhdistää monet, haparoivatkin osat toisiinsa, joka kulkee kirjainten lomassa, välilyöntien raoissa, siveltimen jäljissä, on prosessi. Taiteellinen, luova prosessi. Yksi keskeinen metodini on ollut kirjoittaminen, mutta tutkimista olen tehnyt myös juoksemalla ja maalaamalla. Niin ettei oikeastaan mitään voi erottaa

toisistaan. Onko juokseminen muuttunut taiteelliseksi toiminnaksi tai toisinpäin, en ehkä osaa enää vastata. Viimeisen vuoden aikana kaikki on alkanut vaikuttaa kaikkeen. Prosessin lisäksi olen pohtinut niitä kysymyksiä, joita maalaukseni ja luovat tekstini ovat minussa herättäneet. Olen käsitellyt muun muassa naisena olemista, sukupuolta, rotua, identiteettiä, kilpailua, urheilua ja sankaruutta ja pohtinut työni antia taidekasvatukselle. Olen soveltanut taiteellista ja performatiivista tutkimista ja kirjoittamista. Olen tukeutunut paitsi feministiseen ajatteluun myös filosofiaan. Lopputuloksena on paitsi poikkitaiteellinen myös poikkitieteellinen opinnäytetyö.

Mitä löysin, vain löysinkö mitään? Missä harhailin, missä eksyin? Palasinko poluilleni koskaan? Ylitinkö maaliviivan vain keskeytinkö? Ainakin voin todeta, että "raportoimisen" tapa, jossa vuorottelevat luovat tekstit ja akateemisen kirjoittamisen traditio, on ollut tavattoman kiehtovaa. Minulla on harvoin ollut tylsää, vaikka työhön ryhtyminen on välillä vaatinut päättäväisyyttä. Samoin kuin lenkille lähteminen silloin, kun ulkona sataa, paistaa liikaa tai on liian kylmä. On vain avattava ovi.

Olen yllättynyt, että pohdin työssäni niin paljon naisena olemista ja että naisnäkökulmasta tuli näin keskeinen. Toisaalta olen aikaisemminkin maalannut pääasiassa naisia, olen itse nainen ja monet naisen asemaan ja naisen rooleihin liittyvät ristiriidat ja kysymykset ovat olleet minulle tärkeitä siitä saakka, kun ymmärsin, että ihmisiä kohdellaan epätasa-arvoisesti johtuen heidän sukupuolestaan. Epätasa-arvoisessa asemassa ovat edelleen esimerkiksi samaa sukupuolta olevat parit, jotka eivät voi mennä naimisiin keskenään. Suomeen muualta muuttaneet sekä omat vähemmistömme, kuten

romanit ja saamelaiset, kohtaavat edelleen ennakkoluuloja ja rasismia. Valtavirrasta poikkeavat yksilöt koetaan toisina, vieraina ja muukalaisina. Ennakkoluulojen ja stereotyyppien tiedostamisessa moniaistiset, keholliset ja osallistavat taidekasvatusprojektit voisivat olla hyödyksi.

Pohdin myös katseen kohteena olemista. Lähden liikkeelle perinteisestä asetelmasta, jossa mies katsoo naista, koska tuttu asetelma vaikuttaa edelleen ihmisten asenteisiin. Mutta nykyään myös naiset katsovat miestä kuin esinettä. Toisinaan myös nainen, joka asettuu objektiksi, onkin jo oman valintansa tehnyt subjekti. Enää ei voi myöskään kangistua vain kahden sukupuolen olemassaoloon, koska sukupuolia on enemmän. Mutta yhä edelleen tarvitaan herättelyä ja ravistelua luutuneiden asenteiden tiedostamiseksi ja purkamiseksi. Taidekasvatus voi auttaa myös näiden asenteiden näkemisessä ja tunnistamisessa.

Työni edetessä aloin pohtia myös ihmisenä olemista ja eksistenssiä. Lähes kaikki tuntevat vihaa, rakkautta, kateutta, raivoa. Aistivat kivun ja tuskan, pettyvät ja päättävät taas jatkaa matkaa. Tietetyt tunteet ja aistimukset eivät ole sukupuolisidonnaisia, vaan tavallaan yhdistävät kaikkia. Eroja on, mutta ne myös liudentuvat. Kehollisuus yhdistää ihmisiä ja siksi sen käyttäminen myös pedagogisessa työskentelyssä, esimerkiksi ryhmäytymisessä, voisi olla toimivaa.

Muutamassa maalauksessani hahmo on lähes sukupuoleton tai on vaikea ajatella, onko hän tumma vai vaalea vai jotain muuta. Jossakin maalauksessa hahmo on väsyneen ja kärsivän oloinen, toisessa yksinäinen ja jossakin ehkä keskittynyt tai poissaoleva. Opinnäytetyössäni en analysoi maalauksiani

syvällisesti, mutta juokseminen yhdistää jokaista työtä. Haluan uskoa, että työt ulottuvat syvemmällekin tasolle kuin vain idolikuviksi. Juoksemisesta tulee näin metafora elämälle.

Juoksin eilen tonnin vetoja Pukinmäen kentällä. Ilta oli pitkästä aikaa viileä. Alkuverytteleyn jälkeen ajattelin lähteä hitaasti liikkeelle. Avata vielä paikkoja ja varmistaa viimeisten vetojen nopeampi vauhti ilman venähtämisiiä ja revähtämisiiä. Mutta jo ensimmäisen sadan metrin aikana tunsin, että juoksu kulkee. Jalat olivat kevyet, helle ei piinannut, keuhkot toimivat eikä kurkussa ollut epämääräistä liman niljaisuutta. Huomaamattani juoksin 40 sekuntia suunnittelemaani vauhtia lujempaa. Seuraavat neljä vetoa menivät samalla ihmetyksen, onnen ja voiman tunteella. Helteessä hikoillut kilometrit tuottivat tulosta, metsässä tarpominen, poluilla juokseminen ja salitreeni olivat tehneet tehtävänsä. Mikä onnistumisen ja onnen tunne.

Elokuussa alkoivat Zürichin yleisurheilun EM-kisat. Ihailen Mo Farahin voittoisaa askelta miesten kymmenellätuhannella metrillä. Samaan aikaan kilpaileminen ärsytti. Ehkä kaikista eniten tympäisi jokaisen halu olla paras, voittaa kaikki. Tiedän kuitenkin, miten voittaminen hivelee omanarvontunnetta. Tunnen itseni lapselliseksi. Mutta, jos joku omistautuu juoksemiselle, treenaa ja sitten voittaa, mikä minä olen häntä arvioimaan? Kyllä Gelana ja Farah ovat minutkin saaneet kyynelehtimään. Olisi kuitenkin hyvä, että pedagogisessa työssä monipuolistettaisiin näkökulmaa huippu-urheiluun.

Opinnäytetyössäni tutkin myös identiteettityöskentelyä. Vierailu mihin tahansa Itä- tai Pohjois-Helsingin kouluun todistaa sen, miten monikansallinen, -rodullinen ja

-kulttuurinen paikka koulu nykyään on. Toiminnallisen, osallistavan ja keskusteleavan taidekasvatuksen avulla voitaisiin käsitellä stereotypioita ja ennakkoluuloja. Suomalaisuutta ei voi rakentaa valkoinen homogeeninen kansa -käsitteen avulla, vaan suomalaisuus on jotain paljon enemmän.

Olen opinnäytetyössäni tutkinut myös mahdollisuuksia, joita kehollisuus ja moniaistinen työskentely voisivat antaa taidekasvatukselle. Moniaistinen työskentely mahdollistaa useiden erilaisten tietämisen tapojen ja erilaisten oppimiskanavien käyttämisen opetuksessa. Liikkeen kautta voi syntyä erilaisia aistimuksia tai tunteita, jotka voivat tuoda kuvalliseen ilmaisuun uudenlaisia ulottuvuuksia. Moniaistisuus, kehollisuus ja toiminnallisuus tukevat myös kokonaisvaltaista oppimista.

Pari päivää olen tarkkaillut naista, joka tuo koulun lähelle päiväkotiin lapsensa. Hän on pukeutunut mustaan, hienosti laskeutuvaan burkaan. Kangas on kalliin näköistä, vaate hyvin tehty. Naisesta näkyvät vain silmät, ei meikkiä. Kengät eivät pidä ääntä. Hän lipuu hiljaa päiväkotiin ja lähtee pois rattaiden kanssa. Iltapäivällä sama toistuu. Enkä tiedä, mitä ajatella. Naisen näkeminen aiheuttaa minussa hämmennyksen tunteen. Pohdin, onko hän onnellinen vain kahlittu, onko kumpaakaan? Onko hän pukeutunut burkaan, koska hänet on pakotettu siihen ja hänet ehkä pahoinpideltäisiin, jos hän ei tekisi niin? Vai siksi, että hän tahtoo pukeutua niin? Näistä kysymyksistä haluaisin keskustella, haluaisin avata niitä jonkun sellaisen kanssa, joka tuntee burkaan pukeutumisen kulttuuria peremmin kuin minä. Ehkä tämä joku on opiskelija, joka voisi auttaa minua ymmärtämään paremmin.

Käsittelen opinnäytetyössäni myös elämäntilannettani ja olosuhteita, joita olen prosessoinut juostessani ja

kirjoittaessani ja jotka ovat omalla tavallaan vaikuttaneet työskentelyyni. Rahaa on ollut vähän, samoin aikaa. Olen treenannut paljon. Olen ollut ahdistunut ja turhautunut, mutta olen ollut myös iloinen ja aika ajoin lähes hurmoksessa. Koen saaneeni työskentelystäni myös voimaa. Juoksemista, kirjoittamista ja maalaamista yhdistävät hetket, joissa tunnen olevani lähes vapaa: vauhtikestävyystreenin viimeisillä kilometreillä, maalatessani keskittyneesti tai kirjoittaessani, jolloin sanat vievät.

Mutta tiedän jo nyt. En ollut tarpeeksi rohkea, en uskaltanut kaikkea, mitä suunnittelin. Prosessini on edelleen kesken, eikä pääty koskaan, keskeneräisyys kuuluu siihen. Silti on aika laittaa piste opinnäytetyölle. Kirjoittamiselle. Jos nyt alkaisin kirjoittaa tätä työtä, tekisin sen ehkä toisin. Identiteettityöskentelyä, kehollisuutta ja moniaistisuutta pohtiessani olen saanut myös konkreettisia ideoita omaan opettajan työhöni. Tulevaisuudessa tulen hyödyntämään koko prosessin aikana hahmottuneita ajatuksia taidekasvatustyössäni ja laajemminkin pedagogisessa työssäni.

Olen tavoitellut maratonilla neljä kertaa neljän tunnin alittamista. Sama haave minulla on edelleen, vaikka tiedän, ettei juoksemisen ydin ole mitattavissa sekuntikellolla. Olen väsynyt, mutta olen myös onnellinen. Olen iloinen, että olen saanut tehdä tämän työn, kokea tämän kaiken. Mutta juoksu on juostu, rata on tyhjä. Pilkut on viilattu tai viilaamatta. Ehkä vieläkin jossakin maalauksessa öljy kuivuu. Leijun jossakin omassa tilassani. Olen valmis päästämään irti.

*Ajattelin, että olen masentunut
vähintäänkin uupunut
mutta siinä
auringossa maatessani
papereiden ja kirjojen keskellä
Hélènen ja Virginian seurassa
olin tavattoman onnellinen.*

LÄHTEET

Anttila, Eeva 2009. "Tanssin kosketus". *Taide ja taito – kiinni elämässä!* TaiTai, taide- ja taitokasvatus. Opetushallituksen taide- ja taitokasvatuksen asiantuntijatyöryhmä (toim.). Verkkojulkaisu. Opetushallitus. Helsinki.

Barbery, Muriel 2006. *Siilin Eleganssi*. Suom. Anna-Maija Viitanen. Gummerus Kustannus Oy. Helsinki.

Beauvoir, Simone de 1999. *Toinen sukupuoli*. Kolmas painos. Suom. Annikki Suni. Tammi. Helsinki.

Berger, John 1991. *Näkemisen tavat*. Suom. Mirja Rutanen. Love Kirjat. Helsinki.

Chase, Susan E. 2000. "Narrative Inquiry – Multiple Lenses, Approaches, Voices". Teoksessa Norman K. Denzin & Yvonna S. Lincoln (toim.) *The Sage Handbook of Qualitative Research*. Kolmas painos. Sage Publications. Thousand Oaks.

Cixous, Hélène 2013. *Medusan nauru – ja muita ironisia kirjoituksia*. Suom. Heta Rundgren ja Aura Sevón. Tutkijaliitto. Helsinki.

Denzin, Norman K. 2003. *Performance Ethnography. Critical Pedagogy and the Politics of Culture*. Sage Publications. Thousand Oaks.

Descartes, René 1994. *Teoksia ja kirjeitä*. Suom. J.A. Hollo. Toinen painos. Wsoy. Helsinki.

Finley, Susan 2005. "Art-Based Inquiry. Performing Revolutionary Pedagogy". Teoksessa Norman K. Denzin & Yvonna S. Lincoln (toim.) *The Sage Handbook of Qualitative Research*. Kolmas painos. Sage Publications. Thousand Oaks.

Gatens, Moira 1991. "A Critique of the Sex/Gender Distinction". Teoksessa Sneja Gunew (toim.) *A Reader in Feminist Knowledge*. Routledge. Lontoo.

Grosz, Elisabeth 1994. *Volatile Bodies. Toward a Corporeal Feminism*. Indiana University Press. Bloomington.

Haataja, Minna 2007. *Vierusparit – Kehitysvammaisten taideopiskelijoiden ja taideopettajan teosdialogi*. Maisterin opinnäytetyö. Taideteollinen korkeakoulu. Taidekasvatuksen osasto. Helsinki.

Hall, Stuart 1999. *Identiteetti*. Suom. ja toim. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Vastapaino. Tampere.

Hall, Stuart 2003. "Kulttuuri, paikka, identiteetti." Suom. Juha Koivisto. Teoksessa Mikko Lehtonen & Olli Löytty (toim.). *Erilaisuus*. Vastapaino. Tampere.

Hannula, Mika 2001. "Johdanto". Teoksessa Satu Kiljunen & Mika Hannula (toim.) *Taiteellinen tutkimus*. Kuvataideakatemia. Helsinki.

Haseman, Brad 2006. "A Manifesto for Performative Research". Aikakauslehdessä: *Media International Australia Incorporating Culture and Policy*. Nro 118. Queenslandin yliopisto. Brisbane.

Haveri, Minna & Kiiskinen Jouni, 2012. "Johdanto". Teoksessa Minna Haveri & Jouni Kiiskinen (toim.) *Ihan taiteessa. Puheenvuoroja taiteen ja tutkimuksen suhteesta*. Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, taiteen laitos. Helsinki.

Heikkinen, Hannu L. T. 2007. "Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena". Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. PS-kustannus. Uudistettu painos. Jyväskylä.

Heimonen, Kirsi 2009. *Sukellus liikkeeseen – liikeimprovisaatio tanssimisen ja kirjoittamisen lähteenä*. Teatterikorkeakoulu. Acta Scenica 24. Helsinki.

Heinämaa, Sara 2000. *Ihmetys ja rakkaus – esseitä ruumiin ja sukupuolen fenomenologiasta*. Nemo. Helsinki.

hooks, bell 1995. *Art on My Mind – Visual Politics*. The New Press. New York.

hooks, bell 2007. *Vapauttava kasvatus*. Suom. Jyrki Vainonen. Kansanvalistusseura. Helsinki.

Hänninen, Vilma 2013. "Performatiivisuus psykologiassa ja sosiaalitieteissä". Itä-Suomen yliopiston sosiaalitieteen oppiaineen blogi.

<http://savumerkkeja.wordpress.com/2013/02/28/performatiivisuus-psykologiassa-ja-sosiaalitieteissa/>. Luettu 30.3.2014.

Kalha, Harri 2002. "Marilyn Monroen groteski ruumis". Teoksessa Pauline von Bonsdorff & Anita Seppä (toim.) *Kauneuden sukupuoli. Näkökulmia feministiseen estetiikkaan*. Gaudeamus. Helsinki.

Klemola, Timo 1991. *Liikunta tienä kohti varsinaista itseä – Liikunnan projektien fenomenologinen tarkastelu*. Tampereen yliopisto. Tampere.

Kontsas Anne & Olsson Eveliina 2005. "Toiseus". *Pohjoistuulia sukupuolesta ja marginaaleista* -verkko-opintojakso. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta, naistutkimusyksikkö. <http://ktk.ulapland.fi/pohjoistuulia/toiseus.htm>. Luettu 10.9.2014.

Kontturi, Katve-Kaisa 2006. *Feminismien ristiaallokossa – Keskusteluja taiteen ja teorian kytkennöistä*. Eetos. Turku.

Knuuttila, Seppo 1992. "Häviämisen häpeä". Teoksessa Esa Sironen, Arto Tiihonen & Soile Veijola (toim.) *Urheilukirja*. Vastapaino. Tampere.

Lappalainen, Sirpa 2006. *Kansallisuus, etnisyys ja sukupuoli lasten välisissä suhteissa ja esiopetuksen käytännöissä*. Helsingin yliopisto. Helsinki.

Lehtonen, Mikko 2004. "Suomi Rajamaana". Teoksessa Mikko Lehtonen, Olli Löytty & Petri Ruuska *Suomi toisin sanoen*. Vastapaino. Tampere.

Lepola, Outi 2000. *Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa*. SKS. Helsinki.

Masih, Hanna 2012. *Ei mistään kotoisin – isänmaa – diversiteettinen kansallidentiteetti*. Maisterin opinnäytetyö. Aalto-yliopisto. Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Taiteen laitos. Helsinki.

Merleau-Ponty, Maurice 2012. *Filosofisia kirjoituksia*. Toim. ja suom. Miika Luoto & Tarja Roinila. Nemo. Helsinki.

Mäkelä, Maarit 2003. *Saveen piirtyviä muistoja – subjektiivisen luomisprosessin ja sukupuolen representaatioita*. Taideteollisen korkeakoulun julkaisu A43. Helsinki.

Oikarinen-Jabai, Helena 2008. *Syrjän tiloja ja soraääniä. Performatiivista kirjoittamista Suomen ja Gambian välimaastoissa*. Taideteollinen korkeakoulu. Helsinki.

Oikarinen-Jabai, Helena 2010. "'Minun Helsinki' – maahanmuuttajanuorten neuvotteluja kuulumisistaan". *Nuorisotutkimus*-lehti 4/2010. Nuorisotutkimusseura ry. Helsinki.

Oikarinen-Jabai 2011a. "Moving on Boundary Spaces. Altering Embodied Representations of the Other and the Self". Teoksessa Jason Finch & Peter Nynäs (toim.) *Transforming Otherness*. Transaction Publishers. New Brunswick & Lontoo.

Oikarinen-Jabai 2011b. "Performative belongings and dis/locations in between continents: the making of a children's book". Aikakauslehdessä: *Crossings: Journal of Migration and Culture*. Vol 2. Intellect. Bristol.

Ojakangas, Mika 2001. *Pietas – kasvatuksen mahdollisuus*. Summa. Helsinki.

Pollock, Della 1998. "Performing Writing". Teoksessa Peggy Phelan & Jill Lane (toim.) *The Ends of Performance*. New York University Press. New York.

Rauhala, Lauri 2005. *Ihmiskäsitys ihmistyössä*. Helsinki University Press. Helsinki.

Richardson, Laurel 2005. "Writing: A Method of Inquiry". Teoksessa Norman K. Denzin & Yvonna S. Lincoln (toim.) *The Sage Handbook of Qualitative Research*. Kolmas painos. Sage Publications. Thousand Oaks.

Rundgren, Heta & Sevón, Aura 2013. Suomentajien huomautus alaviitteessä Hélène Cixous'n teoksessa *Medusan nauru – ja muita ironisia kirjoituksia*. Suom. Heta Rundgren & Aura Sevón. Tutkijaliitto. Helsinki.

Räsänen, Marjo 2008. *Kuvakulttuurit ja integroiva taideopetus*. Taideteollinen korkeakoulu. Helsinki.

Räsänen, Marjo 2010. "Taide, taitaminen ja tietäminen – kokonaisvaltaisen opetuksen lähtökohtia". Verkkojulkaisussa *Synnyt* 3 2010. <https://wiki.aalto.fi/display/Synnyt/3-2010>. Luettu 10.9.2014.

Shapiro, Larry 2010. *Zen ja juoksemisen taito*. Suom. Lauri Porceddu. Basam Books. Helsinki.

Simonsuuri, Kirsti 1980. "Alkusanat". Virginia Woolfin teoksessa *Oma huone*. Suom. Kirsti Simonsuuri. Tammi. Helsinki.

Smith, Zadie 2000. *Valkoiset hampaat*. Suom. Irmeli Ruuska. Wsoy. Helsinki.

Sunila, Anne 2008. "Aistisuus paljastamassa ihmisen olemisen perustaa". Verkkojulkaisussa *Synnyt* 3/2008. <https://wiki.aalto.fi/display/Synnyt/3-2008>. Luettu 10.9.2014.

Varto, Juha 1996. *Lihan viisaus*. Tampereen yliopisto. Tampere.

Varto, Juha 2005a. *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Verkkojulkaisu. Elan Vital. Lahti.

Varto, Juha 2005b. *Mitä Simone Weil on minulle opettanut*. Kirjastudio. Helsinki.

Muut lähteet:

Anttila, Eeva. "Ihmis- ja oppimiskäsitykset taideopetuksessa" -luennot Teatterikorkeakoulussa 16.1.2013, 23.1.2013, 30.1.2013, 13.2.2013.

Parviainen, Jaana. Kasvatuksen historialliset ja filosofiset perusteet: "Millaisiksi ruumiitamme kasvatetaan" -luento Teatterikorkeakoulussa 21.11.2012.

Varto, Juha. Kasvatuksen historialliset ja filosofiset perusteet: Kasvatuksen ihmiskuva ja ihmiskäsitys -luento Teatterikorkeakoulussa 12.9.2012.

Viitala, Anna 2008. Sanoitus kappaleeseen "Virginia". Vuokka Hovatan levy *Lempieläimiä*.
Julkaistu 2008. Sony BMG.

World Health Organization (WHO). <http://www.who.int/gender/whatisgender/en/>. Luettu 2.6.2014.

KUVALUETTELO

Kuva s. 3. Teoksen nimi: *Runner*. Kuvaaja: Virpi Taipale

Kuva s. 10. Teoksen nimi: *42 195 m*. Kuvaaja: Virpi Taipale

Kuva s. 18. Teoksen nimi: *Winner*. Kuvaaja: Virpi Taipale

Kuva s. 26. Teoksen nimi: *Runner 2*. Kuvaaja: Virpi Taipale

Kuva s. 30. Teoksen nimi: *End*. Kuvaaja: Virpi Taipale

Kuva s. 34. Teoksen nimi: *Golden Runner*. Kuvaaja: Virpi Taipale

Kuva s. 38. Teoksen nimi: *Moment*. Kuvaaja: Virpi Taipale

Kuva s. 46. Teoksen nimi: *After the Line*. Kuvaaja: Virpi Taipale

Kuva s. 51. Teoksen nimi: *Dark Side*. Kuvaaja: Virpi Taipale

Kuva s. 57. Teoksen nimi: *Markus*. Kuvaaja: Virpi Taipale

Kuva s. 66. Teoksen nimi: *Kuresaar*. Kuvaaja: Virpi Taipale

Running
maalauksia, paintings
Virpi Taipale
29.9. - 10.10.2014
Galleria Atski

LIITE 1

Running

Kaikki alkoi juoksemisesta. Ensimmäisistä askeleista. Liikkeestä. Noin neljä vuotta sitten innostuin kestävyysjuoksemisesta. Kevyet hölkät vaihtuivat suunnitellumpaan harjoitteluun, sillä olin asettanut tavoitteekseni maratonin. Sen piti olla vain yksi maraton, sitten lenkkarit kaappiin ja trikoot kirpparille. Eihän siinä niin käynyt. Juoksin yhden ja sitten toisen maratonin.

Running on näyttely, johon kulminoituu reilun neljän vuoden kokemukseni kestävyysjuoksemisesta. Tuona aikana juoksemisesta tuli minulle keskeinen osa elämääni, samanlainen tarve kuin syöminen ja nukkuminen. Oli vaikeaa kuvitella päiviä ilman treeniä. Aihe oli minulla niin lihaksissa, että tunsin pakottavaa tarvetta myös maalata kokemuksesta.

Näyttelyssä on esillä akryyli- ja öljyvärimaalauksiani viimeisen parin vuoden ajalta. Monien teosteni lähtökohtana ovat olleet valokuvat etiopialaisesta maratoonarista Tiki Gelanasta, jonka rentoon olemukseen ihastuin katsoessani Lontoon olympialaisia 2012.

Näyttely on osa opinnäytetyötäni Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun kuvataidekasvatuksen muuntokoulutuksen koulutusohjelmaan. Taiteellisen osion ohjaajana on toiminut Thomas Nyqvist.

Yhteystiedot:
Virpi Taipale
virpi.taipale@aalto.fi
050 5171 929

Galleria Atski
Hämeentie 135 C, 8 krs.
Helsinki
Avoinna:
ma - to 7.30 - 19
pe 7.30 - 18

Running

29.9.–10.10.2014
maalauksia
paintings

Aalto-yliopisto
Taiteiden ja
suunnittelun korkeakoulu

Galleria Atski

Hämeentie 135 C, 8 krs. Helsinki

82

ma-to 7.30–19 pe 7.30–18